

CELOSLOVENSKÁ SÚŤAŽ VÝTVARNEJ A LITERÁRNEJ TVORBY
DEŤÍ

DÚHA
2025/2026

Zborník vyhotovený s finančnou podporou:

Vydalo:

Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni

Zodpovedný:

Ing. Martin Karaš, riaditeľ ĽOS

Technická spolupráca:

Mgr. Katarína Ščigulinská

Grafická úprava a reprodukcie:

Kristína Repková

Texty neprešli jazykovou úpravou

Rok vydania: 2026

Náklad: 115

DÚHA 2025/2026

XXX. ročník

celoslovenská súťaž a výstava výtvarnej a literárnej tvorby detí

VYHLASOVATEĽ A GARANT

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

USPORIADATEĽ

ĽUBOVNIANSKE OSVETOVÉ STREDISKO V STAREJ ĽUBOVNI

SPOLUORGANIZÁTORI

PREŠOVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
MESTO STARÁ ĽUBOVŇA
ĽUBOVNIANSKE MÚZEUM V STAREJ ĽUBOVNI

PARTNERI

ĽUBOVNIANSKA KNIŽNICA V STAREJ ĽUBOVNI
SLOVENSKÝ ZVÄZ PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

TERMÍN

STARÁ ĽUBOVŇA 8. MÁJ 2026

DÚHA 2025/2026

XXX. ročník

celoslovenská súťaž a výstava výtvarnej a literárnej tvorby detí

ODBORNÁ POROTA

VÝTVARNÁ TVORBA

PRESEDA POROTY

PhDr. EDITA VOLOŠČUKOVÁ, PhD., PREŠOV

ČLENOVIA

Mgr. art. EVA ČARNOKÁ, KYSAK

Mgr. art. PETER KRÁLIK, MICHALOVCE

SLOVO POROTY

VÝTVARNÁ TVORBA

Zdá sa, že tohoročná téma DÚHY ani nemohla byť lepšie zvolená. **KEĎ SA JEDEN SVET DOTKNE DRUHÉHO.** Hovorí sa, že žijeme v bublinách. Keď si to vizualizujem, vidím svet dúhových bublín a v každej je niekto – skupina, rodina, priatelia, doma, v prírode, so zvieratami, v meste, na cestách, v lese...ale aj mnoho osamelých tvárí, ožiarených modrým svetlom obrazovky počítača, či mobilu. Občas sa bubliny dotknú, spoja, odrazia, prasknú... Aká zaujímavá paralela s nedávnou Misiou Artemis II v apríli 2026. Astronautka Christina Koch opísala našu Zem ako „malý „záchranný čl“ nehybne a krehko zavesený v nekonečnej čiernote vesmíru“. Bublina Zem. Viac než samotná krása Zeme ju prekvapila intenzívna čiernota, ktorá našu planétu obklopuje. Podľa nej to ešte viac zvýrazňuje vzácnosť a výnimočnosť nášho domova. Hovorí, že pri pohľade z vesmíru nie sú viditeľné žiadne hranice, politické línie, vojny, ani náboženské rozdiely. Vidieť len to, že sme si všetci oveľa podobnejší než si myslíme. Svet bez hraníc a bez bublín.

RADOŠT' ZO STRETNUTIA sme mali my, porotcovia, keď sme sa dotýkali vašich neuveriteľných **2 595** výtvarných prác z **370** škôl z celého Slovenska. Bolo to stretnutie nás dospelých s vašou **generáciou Z a Alfa**. Ste deti mileniálov a očakáva sa, že budete najvzdelanejšou a technologicky najzdatnejšou generáciou v doterajšej histórii.

Mali sme možnosť prechádzať sa vašim svetom, ktorý je nám mnohokrát neprístupný, pretože väčšina vášho života sa odohráva v online priestore, používate jazyk s množstvom anglicizmov a slangových výrazov, ktorým nerozumieme. Umelá inteligencia je pre vás bežným komunikačným partnerom. Ale tiež sa dozvedáme, že text je pre vás druhoradý. Informácie spracováate najlepšie cez video, obrázky a interaktívne simulácie. A v tom je náš svet spoločný. Cez vaše výtvarné práce sme sa dostali do zákulisia vášho myslenia, medzi problémy, o ktoré ste ochotní sa s nami podeliť. A videli sme toho veľa. Vo vašich prácach sa dá čítať lepšie ako v texte. Potešil nás váš úprimný záujem o svet, kde vďaka internetu stierate kultúrne rozdiely, zaujímajú vás globálne problémy - často aj „dospelácke“ témy ako ekológia, klimatické zmeny, udržateľnosť prírody. Vidíme vašu úprimnú lásku ku zvieratám, rastlinám, k priateľom, k starým rodičom. Ale niekedy máme obavy o vaše duševné zdravie, keď sme objavili aj prejavy úzkosti, či varovania pred osamelosťou. Verte, že nebolo ľahké oceniť len niektoré práce, rozhodnúť sa medzi obsahom a jeho výtvarným vyjadrením. Snažili sme sa akceptovať oboje a až tak sme sa dopracovali k záverečnému hodnoteniu. Vážime si každú vašu prácu a hlavne to, čo ste nám v nej povedali.

Naše poďakovanie patrí všetkým súťažiacim autorom z celého Slovenska a ich učiteľom, ktorí vytvárajú motivácie, snažia sa inovatívne viesť proces tvorby a zodpovedne vybrať to najlepšie, s čím sme sa na súťaži stretli. Medzi ocenenými školami vynikajú niektoré ZUŠ (oproti MŠ a ZŠ majú výhodu v počte zaslaných prác) ako - ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín; ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá; SZUŠ Komenského, Stará Ľubovňa; či ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa.

V mene odbornej poroty blahoželám **57** oceneným autorom k ich výraznému úspechu, rovnako aj ďalším **43** autorom, s ktorých dielami sa stretneme na výstave v Galérii Provinčný dom v Starej Ľubovni. Rovnako si vážime aj práce ostatných autorov, ktorým to tentokrát nevyšlo. Ale nevzdávajte to, aj vďaka vašim dielam sa naše bubliny na chvíľu dotkli, spojili a vytvorili nový spoločný priestor porozumenia bez zbytočných bariér.

Za porotu

PhDr. Edita Vološčuková, PhD.
predsedníčka poroty

OCENENIA

VÝTVARNÁ TVORBA

I. KATEGÓRIA: MŠ (5 – 6 rokov)

1. **MIESTO:** MATIAS MANDA, 4 roky, ZŠ s MŠ, Školská, Žilina
2. **MIESTO:** MARIIA KORNILOVA, 6 rokov, MŠ, Novomeského, Nitra
3. **MIESTO:** TERÉZIA HANESOVÁ, 5 rokov, MŠ L. Novomeského, Trenčín

ČESTNÉ UZNANIE:

ELIŠKA KOZOVÁ, 3 roky, ZŠ s MŠ Lazy pod Makytou
VIVIEN STOJKOVÁ, 6 rokov, Spojená škola, Hradná, Komárno

II. KATEGÓRIA: ZŠ – MLADŠÍ ŽIACI (6 – 10 rokov)

1. **MIESTO:** KAROLÍNA CSIRKEOVÁ, 9 rokov, ZŠ s MŠ, Školská, Selice
2. **MIESTO:** MILAN MIŠKO, 9 rokov, ZŠ Pavla Horova, Michalovce
3. **MIESTO:** MARTIN POPPER, 8 rokov, ZŠ Beňuš

ČESTNÉ UZNANIE:

ADAM HENCZ, 8 rokov, ZŠ Ferenca Kazinczyho s VJM, Tornaľa

VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

1. **MIESTO:** KAROLÍNA BARANOVÁ & MÁRIO ILLÉŠ, 8 rokov, ZŠ s VJM, Hodejov
2. **MIESTO:** JÁN JANCO & LAURA STRAŇÁKOVÁ, 7-8 rokov, ZŠ, Medňanská, Ilava

III. KATEGÓRIA: ZŠ – STARŠÍ ŽIACI (11 – 15 rokov)

1. **MIESTO:** EMA ZAŤKOVÁ, 15 rokov, ZŠ s MŠ Ondreja Štefku, Vavrín
2. **MIESTO:** LEA KAČERIAKOVÁ, 11 rokov, ZŠ, Lúčna, Vranov nad Topľou
3. **MIESTO:** TESSA TAKÁCSOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Kúpeľná, Prešov

ČESTNÉ UZNANIE:

MARGARÉTA NOVOSÁDOVÁ, 15 rokov, ZŠ Andreja Kmeťa, Levice
ŽANETA NOVOSÁDOVÁ, 15 rokov, ZŠ Andreja Kmeťa, Levice

VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

1. **MIESTO:** RADOSLAVA RADVANSKÁ, 14 rokov, ZŠ, Kúpeľná, Prešov
2. **MIESTO:** ŠIMON ZVIRINSKÝ, 11 rokov, Spojená škola sv. Košických mučeníkov, Košice
3. **MIESTO:** ADAM RENDEK, 15 rokov, ZŠ Ladislava Novomeského, Lučenec

ČESTNÉ UZNANIE:

ANNA KONOLOŠOVÁ, 15 rokov, ZŠ s MŠ Oravská Lesná
OLEKSII YAVORSKYI, 14 rokov, SZŠ POD STROMOM, Liptovský Mikuláš

IV. KATEGÓRIA: ZUŠ – SZUŠ

a) 5 – 6 rokov – deti ZUŠ

- 1. Miesto:** EMA ŠUGEREKOVÁ, 5 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá
- 2. Miesto:** JÚLIA GONŠOROVÁ, 5 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
- 3. Miesto:** LEA PJEČKOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

AMÉLIA FLAJSOVÁ, 5 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
SOŇA MASLANOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín

VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

- 1. Miesto:** NINA URBANÍKOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
- 2. Miesto:** EMMA KOČALKOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
- 3. Miesto:** LUKÁŠ TOKÁR, 5 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín

b) 7 – 10 rokov – mladší žiaci ZUŠ

- 1. Miesto:** TIMOTEJ LADOVSKÝ, 7 rokov, ZUŠ Ferka Špániho, Žilina
- 2. Miesto:** ZUZANA RYBOVIČOVÁ, 8 rokov, SZUŠ, Komenského, Stará Ľubovňa
- 3. Miesto:** HANA GOFFOVÁ, 7 rokov, SZUŠ, Komenského, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

JAKUB HODANA, 9 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
OLIVIA ARIANNA PATEY, 8 rokov, SZUŠ Krásne Sady, Mlynica
MILAN PIROH, 9 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín

VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

- 1. Miesto:** KRISTIÁN VDOVJAK, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá
- 2. Miesto:** VERONIKA PRIBIŠOVÁ, 8 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
- 3. Miesto:** LUKÁŠ KLIMEK, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá

ČESTNÉ UZNANIE:

DOMINIK JUHÁSZ, 9 rokov, ZUŠ Múvészeti Alapiskola, Filákovó
ALEXANDRA OVČARIKOVÁ, 8 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá

c) 11 – 15 rokov – starší žiaci ZUŠ

- 1. Miesto:** SOFIA SUCHODOLSKÁ, 11 rokov, SZUŠ, Komenského, Stará Ľubovňa
- 2. Miesto:** GABRIEL PEŠKO, 14 rokov, ZUŠ Petra Michala Bohúňa, Dolný Kubín
- 3. Miesto:** KRISTÍNA GOČALOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Ladislava Árvaya, Žilina

ČESTNÉ UZNANIE:

BARBARA BALÁŽOVÁ, 13 rokov, SZUŠ, Komenského, Stará Ľubovňa
ŠTEFÁNIA MACKOVJAKOVÁ, 13 rokov, ZUŠ, Moldava nad Bodvou

VÝTVARNÁ TECHNIKA GRAFIKA

1. **MIESTO:** ŠIMON PETER SELČAN, 11 rokov, ZUŠ Ladislava Mokrého, Topoľčany
2. **MIESTO:** JAKUB BREJKA, 15 rokov, ZUŠ Antona Cígera, Kežmarok
3. **MIESTO:** LEILA MIA OLSZÁK, 12 rokov, ZUŠ Ladislava Mokrého, Topoľčany

ČESTNÉ UZNANIE:

JARKO PAVLOVSKÝ, 11 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
DOMINIKA SOCHOVÁ, 14 rokov, ZUŠ Františka Oswalda, Bratislava

MIMORIADNE CENY:

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

DANIELA POTREPČIAKOVÁ, 15 rokov, Gymnázium Jozefa Lettricha, Martin

CENA ĽUBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA

ANGELIKA PAVLÁKOVÁ, 6 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá

CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

MELÁNIA SEBEŠOVÁ, 10 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá

CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA

NELA BEREŠÍKOVÁ, 10 rokov, SZUŠ, Komenského, Turany

CENA ĽUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

OLIVER BILÝ, 9 rokov, ZŠ, Školská, Veľký Šariš

CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

KAROLÍNA BILÁKOVÁ, 14 rokov, Spojená škola, Dominika Tatarku, Poprad

CENA POROTY

FILIP OLEKŠÁK, 14 rokov, ZUŠ Ladislava Mednyánszkeho, Spišská Belá

DÚHA 2025/2026

XXX. ročník

celoslovenská súťaž a výstava výtvarnej a literárnej tvorby detí

ODBORNÁ POROTA

LITERÁRNA TVORBA

PRESEDA POROTY

doc. PhDr. PETER KARPINSKÝ, PhD., SPIŠSKÁ NOVÁ VES

ČLENOVIA

Mgr. art. ZUZANA HORANSKÁ, KOLAČKOV

Mgr. NINA KOLLÁROVÁ, PhD., PREŠOV

SLOVO POROTY

LITERÁRNA TVORBA

Aj tento rok sa literárna súťaž Dúha niesla v znamení fantázie, citlivosti a odvahy podeliť sa o vlastné myšlienky s porotou a v rámci zborníka aj s čitateľmi. Témy **Keď sa jeden svet dotkne druhého** a **Radosť zo stretnutia** patrili medzi tie, ktoré dokážu otvoriť dvere predstavivosti dokorán. Mladí autori ich poňali rozmanito – raz ako stretnutie ľudí, inokedy ako spojenie generácií, návrat starých priateľov, rozhovor človeka s prírodou či dokonca stretnutie dvoch celkom odlišných „vesmírov“.

Do rúk poroty sa dostali práce veselé, dojímavé, nápadité aj také, pri ktorých bolo treba chvíľu premýšľať, čo nám vlastne chcú povedať. A to je dobre. Literatúra predsa nemusí vždy kráčať po rovnjej ceste. Niekedy odbočí, zabľúdi, zastaví sa a potom nás prekvapí na mieste, kde by sme to vôbec nečakali.

Niektoré súťažné texty boli viac zamyslením než literárnym dielom. Prinášali síce podnetné názory, zaujímavé úvahy a úprimné postoje, no porota mala miestami pocit, že namiesto príbehu alebo básne číta akýsi múdry odkaz. Samozrejme, aj takéto písanie má svoju cenu a význam, ale v literárnej súťaži hľadáme najmä silu umeleckého slova, obrazotvornosť a schopnosť vytvoriť text, ktorý nielen niečo povie, ale aj literárne zažiarí.

Porota pri hodnotení sledovala najmä originalitu spracovania, nápad, osobitosť a pri próze aj štylistické zvládnutie textu. Teda to, či príbeh plynie, či má atmosféru, či vie čitateľa vtiahnuť a udržať jeho pozornosť až do poslednej vety. Pri poézii zas oceňovala obraznosť, metaforickosť, cit pre jazyk a schopnosť vyhnúť sa klišé. Básne si totiž zaslúžia viac než len rýmy typu deň – sen alebo láska – vráska. Verše by mali prekvapiť, potešiť a niekedy aj jemne poštekliť predstavivosť.

Porotu tento rok trochu prekvapili aj isté tendencie epigónstva – teda napodobňovania známych štýlov a spisovateľov. Občas bolo cítiť, že autor veľmi obdivuje niekoho iného a zabudol byť sám sebou. A sem-tam sa objavili aj práce, pri ktorých sa dalo tušiť, že autorovi či autorke pri písaní zrejme pomáhal niekto veľmi rýchly, logický a elektronický. Umelá inteligencia je síce šikovná pomocníčka, no porota stále najradšej číta texty, v ktorých cíti živého autora – jeho humor, neistotu, radosť, originalitu aj drobné chyby, ktoré bývajú často krajšie než umelo vytvorená dokonalosť.

Veľmi nás potešil vysoký počet prozaických prác najmä v III. kategórii (úprimne povedané, ani som ich nedokázal spočítať). Zdá sa, že mladých autorov stále láka rozprávať príbehy, vytvárať postavy a zamotávať ich do dobrodružstiev. To je výborné, pretože svet bude mať vždy rád dobré príbehy a ešte radšej tých, ktorí ich vedia napísať.

Možno konštatovať, že aj tento ročník Dúhy bol vydarený. Priniesol mnoho talentov, fantázie, emócií aj radosti zo slova. Možno nám tiež pripomenul ešte jednu dôležitú vec: keď sa jeden svet dotkne druhého, často z toho vznikne nielen nové stretnutie, ale aj pekný príbeh.

Na záver musím v mene poroty poďakovať všetkým mladým autorom, ktorí sa nebáli sadnúť si k papieru či klávesnici a podeliť sa o svoj svet s ostatnými. Rovnako ďakujem pedagógom, ktorí v deťoch a mladých ľuďoch pestujú lásku k čítaniu, jazyku a tvorivosti, aj rodičom, ktorí ich podporujú, povzbudzujú a často trpezlivo počúvajú prvé verzie básní a príbehov. Bez tejto podpory by mnohé krásne texty nikdy nevznikli.

Za porotu

doc. PhDr. Peter Karpinský, PhD.
predseda poroty

OCENENIA

LITERÁRNA TVORBA

II. KATEGÓRIA – POÉZIA

- 1. **MIESTO:** FILIP RODEN, 8 rokov, ZŠ Jána Švermu, Humenné
- 2. **MIESTO:** VANESA PAVLIŠINOVÁ, 10 rokov, ZŠ s MŠ Plavnica
- 2. **MIESTO:** RÁCHEL POLAKOVIČOVÁ, 9 rokov, ZŠ s MŠ Plavnica
- 2. **MIESTO:** LAURA SPIŠIAKOVÁ, 7 rokov, ZŠ s MŠ Plavnica

ČESTNÉ UZNANIE:

SIMONA VANČOVÁ, 9 rokov, ZŠ s MŠ Plavnica

II. KATEGÓRIA – PRÓZA

- 1. **MIESTO:** IVAN KRIŠTA, 9 rokov, ZŠ, Sídliisko II, Vranov nad Topľou
- 2. **MIESTO:** BRANISLAV BUČKO, 10 rokov, ZŠ, Lichardova, Žilina
- 3. **MIESTO:** TIMEA ČABÁKOVÁ, 9 rokov, ZŠ Jána Švermu, Humenné

ČESTNÉ UZNANIE:

ELENA MESARČOVÁ, 9 rokov, ZŠ, Limbová, Žilina

III. KATEGÓRIA – POÉZIA

- 1. **MIESTO:** TOMÁŠ ARENDÁČ, 12 rokov, ZŠ, Komenského, Stará Ľubovňa
- 2. **MIESTO:** SABÍNA JANICKÁ, 12 rokov, ZŠ s MŠ Plavnica
- 3. **MIESTO:** NIKOLA PETRILÁKOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Za vodou, Stará Ľubovňa

ČESTNÉ UZNANIE:

KRISTÍNA MIKLUŠOVÁ, 13 rokov, ZŠ, Komenského, Stará Ľubovňa

III. KATEGÓRIA – PRÓZA

- 1. **MIESTO:** ALICA PINDJAKOVÁ, 12 rokov, CZŠ sv. apoštola Pavla, Sihelné
- 2. **MIESTO:** BIANKA PORVAŽNÍKOVÁ, 13 rokov, ZŠ Jána Švermu, Humenné
- 2. **MIESTO:** MARTIN ŠUŠKA, 14 rokov, ZŠ, Ulica sv. Michala, Levice
- 3. **MIESTO:** TESSA TAKÁCSOVÁ, 14 rokov, ZŠ, Kúpeľná, Prešov

ČESTNÉ UZNANIE:

KVETOSLAVA SOPKOVÁ, 15 rokov, ZŠ s MŠ Antona Matulu, Sebechleby

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – POÉZIA

- 1. Miesto:** BEÁTA MAJKUTOVÁ, 10 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
2. Miesto: NELA LICHVÁROVÁ, 15 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
2. Miesto: MAXIM JOZEF PISARČÍK, 15 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
3. Miesto: PETRONELA KONKOLOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – PRÓZA

- 1. Miesto:** NELA HOLÍKOVÁ, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
2. Miesto: JOZEF ČUREJA, 13 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa
3. Miesto: PAULÍNA JURISOVÁ, 9 rokov, ZUŠ, Bratislavská, Dubnica nad Váhom

MIMORIADNE CENY

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY
NELA VAŇKOVÁ, 15 rokov, Gymnázium Karola Štúra, Modra (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA
SOFIA MÁRIA DANIELOVIČOVÁ, 12 rokov, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa (poézia)

CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA
MIKULÁŠ KRIŽIČKO, 6 rokov, ZŠ, Važecká, Prešov (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA
ZUZANA BRUNAIOVÁ, 14 rokov, ZŠ Jána Domastu, Cabaj-Čápor (poézia)

CENA ĽUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE
ALEXANDRA Tancošová, 14 rokov, ZŠ, Kúpeľná, Prešov (próza)

CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV
SOLOMIIA KUDLAJENKO, 11 rokov, SZŠ POD STROMOM, Liptovský Mikuláš (próza)

CENA POROTY
KAROLÍNA BILÁKOVÁ, 14 rokov, Spojená škola, Dominika Tatarku, Poprad (próza)

CENA ĽUBOVNIANSKEHO LITERÁRNEHO KLUBU
MARTINA MANCALOVÁ, 12 rokov, ZŠ, Komenského, Stará Ľubovňa (poézia)

MIMORIADNE CENY

VÝLET DO PARKU

Blikajúce svetlo v úrovni očí. Je niečo otravnejšie?

Keď sa ubezpečí, že niekto z tých malých nevychovcov na neho neblikoce zrkadielkom, upriami zrak na oblohu. Výhľad na blankytné modré nebo mu však zacláňajú koruny stromov, hojdajúce sa v rovnakom rytme, ako *to poondiate blikanie*. Zvesí pohľad. Okraj dlane si priloží na čelo a sleduje neďaleký hlúchik holubov.

Zrazu pocíti, že sa lavička pod ním chveje. Pootočí hlavu a zostane pozeráť na chlapca, ktorý si k nemu nepozorovane prisadol a teraz veselo kope päťami do spodku lavičky.

„Prepáč, prosím ťa,“ ozve sa chrapľavý hlas a jeho majiteľ prstom jemne strčí do chlapčeka. *On by si ako malý niečo takéto nedovolil!*

„Mohol by si...prestáť?“ dlaňou zakrúži nad jeho nohami.

Chlapec s úsmevom hľadá na starca a chvíľu bez pohnutia sedí. Prejdú dve sekundy, desať. Chlapec sa zapozerať na ihrisko a starcove nervy otrasú ďalšie pravidelné nárazy topánok o spodnú časť sedadla. Mimovoľne si navlhčí pery. *Kde má to dieťa rodičov?*

Položí mu ruku na koleno: „Stačí,“ zasyčí až príliš nevrlo. Otrasy ustanú. Muž sa posadí naspäť na svoju časť lavičky a zašmátra v jednom vrecku, v druhom... *To snád' nie je možné!*

Otočí sa na miesto vedľa seba. Najprv mu zrak spočinie na chlapcovom tričku s traktorom a potom na papieri, na ktorom sedí.

„Kto ťa takto učil kradnúť starým ľuďom veci z vreciek?!“

Chlapcovi opadne úsmev z tváre: „Ale-ja...“

Starec vedel, že mu už nezostáva veľa času, a ten, ktorý má, určite nechce premrhať na počúvanie týchto lacných výhovoriek. Odstrčí chlapca a zoberie si z miesta, kde pred chvíľou sedel, zväzok papierov. Novinami buchne do vzduchu a pozorne si ich prelistuje.

Prechádza očami po slovách, no hlavu má plnú detského kriku, škripania hojdačiek, štekotu psov a... blikotania. Prerývané sa nadýchne a položí noviny stranou. Zdvihne hlavu ku korunám, aby sa presvedčil o pôvode toho diablovho mučidla... Po chvíli zvesí pohľad, no vo výhľade na skupinku operencov mu stojí malý človečik v teplákoch a traktorom na tričku.

„Prosiš si niečo?“ zamrmle po chvíli trpenia chlapcovho prenikavého pohľadu.

Chlapcovi opadnú kútiky, zhlboka sa nadýchne a... zakašle. Bez ruky, priamo pred seba. Starec pregúli očami.

„Dneska som bol u Noela,“ zamrmle chlapča a prejde si rukávom popod nos. *Bože, tieto novodobé mená...*

„Hrali ste sa spolu?“ chlapec prikývne, „S čím ste sa hrali?“

„No však s tým jeho novým Monster trackom, čo som mu tak závidel.“

„To je nejaký superhrdina? Ja som sa ako dieťa hrával s takým... ako sa to... nosil modrý oblek so žltó-červeným trojuholníkom v strede... alebo bol ten oblek zelený...?“

„Nie, veď Monster track je takeee veľké auto,“ chlapec rozhodí rukami, nafúkne si líca a postaví sa na špičky, „ale my sme mali len takéto malé hračkárske,“ ruky otočí dlaňami k sebe a nechá medzi nimi priestor široký ako jeho útle telo, „Veď som ti ho ukazoval na fotke.“

Starcovi sa medzi obočím prehĺbi vráska.

„Pozor, ide mama!“ zamrmle zrazu chlapec a podíde bližšie ku starcovi. Muž sa plytko nadýchne a nechápavo hľadá na približujúcu sa ženu.

„Čo som ti hovorila...?“ vzdychne a odtlačí chlapca ďalej od lavičky.

„Ale...“

„Žiadne ale, už musíme ísť! Ujde nám električka.“

Žena sa otočí na starca. Ten uvidí v jej pohľade niečo upokojujúce, niečo, čo ho celkom odzbrojí. Bezpečie. Dôvera. Láskavosť. Poľutovanie... ?

Jemne ho pohladí po šedinách a s úsmevom sa k nemu nakloní: „Zober si noviny a ideme.“

Noviny...? Pootočí hlavu a zdvihne trs papierov. *Ach, áno...*
Starec sa zaprie o operadlo. Žena ho chyťí pod pazuchu a pomôže mu získať stabilitu, no kolená sa mu podlomia. „Opatrne, oco!“

NELA VAŇKOVÁ

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

DOTYKY A (NE)SPOJENIA

kráčaš v predšitých stopách
v topánkach
ktoré ti nikdy nesesedeli
hádžeš ich za hlavu
aby si mohla žiť inak
no máš strach
že jedno ráno sa zobudíš
a nenájdeš kufrík
s falošnými maskami

prestalo ti chutiť jedlo
z jedovatých slov
vo vzduchu cítiš pachuť
opúšťaného
už ťa nezaujíma
ako sa cítia tí
ktorých si nechala za sebou
no potom trpíš
stokrát viac ako oni

ľudia mali byť
na evolučnom reťazci
najvyššie
no sme len opice
ktorých ego prerástlo rozum
zaspávaš
hádžeš sa do nádrže
z vlastných chýb
a potom sa čuduješ
že sa topíš

pomaly zažínaš zápalky
poukladané za sebou
ako domino
pália sa navzájom
nezastavíš to
iba cítiš že ti je teplo
oheň sa ti odráža pod viečkami
podpálila si si dom

odchádzaš s prázdnyimi očami
iba to ti ostalo
dúfaš
že ťa niekto zobudí

SOFIA MÁRIA DANIELOVIČOVÁ
CENA L'UBOVNIANSKEHO OSVETOVÉHO STREDISKA

PLANÉTA ČOKO

Raz v noci ma prišiel navštíviť škriatok Cukríček. Zaklopal mi na okno, aby som ho pustil dnu, vraj má pre mňa súrny cukríkový odkaz. A ja som čítal:

MILÝ MIKULÁŠKO, ČAKÁME ŤA DNES NA PLANÉTE ČOKO.

TVOJE LENTILKY

Ostal som prevapený. Ako vedia lentilky, že ich mám tak veľmi rád? Na túto otázku mi odpovedal Cukríček: „Planéta Čoko vyhlásila na Slovensku súťaž o lentilkového chlapčeka, ktorý má najradšej cukríky lentilky.“ Víťazom som sa vraj stal ja, a preto pocestujem na planétu Čoko navštíviť lentilkovú školu.

„Lentilkovú školu? To aj taká škola je?“

„V rozprávkach áno! Stačí iba povedať: Len, len, len, lentilkovú školu navštíviť chcem.“

„Tak čo, Mikuláško, ideš na planétu Čoko navštíviť super lentilkovú školu?“ - opýtal sa ma škriatok Cukríček.

„Áno!“ vykrikoval som od radosti. Vyslovil som čarovnú vetu a zrazu som sa ocitol pred rozprávkovou školou. Deti, to ste ešte nevideli! Celá škola bola postavená z čokolády a jednotlivé poschodia boli lentilkami farebne odlíšené.

Vyzeralo to takto:

Prvé poschodie bolo zo zelených lentiliiek.

Druhé poschodie bolo zo žltých lentiliiek.

Tretie poschodie bolo z modrých lentiliiek.

Štvrté poschodie bolo z fialových lentiliiek.

Piate poschodie bolo z bielych lentiliiek.

Šieste poschodie bolo z hnedých lentiliiek a strecha bola z červených.

Výťah v tejto škole bol keksíkový z keksov Mäta, mal pepermintovú príchuť.

Do tejto školy chodili deti nielen z planéty Čoko, ale aj z Lentilkova, Hašlerkova, Figarova a Orionova. Riaditeľka školy, pani Mon Cheri, ma sladučko privítala a na moju počesť pripravila cukríkovú párty, na ktorej som sa zoznámil so slečnou Salonôčkou, ktorá mi robila sprievodkyňu na planéte Čoko.

Čo ma najviac prevapilo na tejto planéte bolo to, že okrem pani riaditeľky tam neboli žiadne učiteľky a deti v tejto škole sa museli sami pripravovať do života. Namiesto vysvedčenia deti dostávali veľkú čokoládovú knihu, na ktorej bola vytlačená veľká planéta Čoko s hviezdíčkou.

Pani riaditeľka Mon Cheri mi povedala, aby som nabudúce priviedol aj deti z našej školy, pretože planéta Čoko, ktorá má lentilkovú školu, je najsladulinkejšia.

Deti, ktoré majú veľmi rady sladkosti, by ju mohli navštíviť, ale iba na jeden deň! Pýtate sa prečo? Lebo planéta Čoko je síce veľmi krásna a sladučká, ale veľmi nezdravá. Od toľkých sladkostí by vás určite rozbolelo nielen bruško, ale aj zúbky.

MIKULÁŠ KRIŽIČKO

CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

SYMFÓNIA ŽIVOTA

„V jednom hrade,

v jednej veži,

staré krídlo ticho leží.

Klávesy pokryté prachom,

krídlo môže zomrieť strachom,

veď už roky žiadna nota, žiadny zvuk.

Len jediný drzý pavúk,

klávesy mu ohmatáva,

čo vám poviem,

žiadna sláva.

„Som určite rozladený,”

vraví klavír unavený,

„po tých rokoch vo veži,

komu na mne záleží?"
 Vo mne našlo útočisko,
 len to drzé pavúčisko.
 To mi boli, ale časy,
 keď som počul známe hlasy.
 A keď na mne hral pán Bach!
 Vtedy som ja nemal strach.
 „Toľká sláva, toľké šťastie,"
 vraví a v ňom smútok rastie.
 „Čo by som dal ja za deň,
 keby sa vrátil ten sen."
 Počul pavúk jeho vzdychy.
 „Už dosť bolo tvojej pýchy.
 Možno ťa to zarmúti,
 no Bach je už po smrti!"
 Klavíru až struna praskla,
 nádej ako sviečka zhasla.
 Vtom však v zámku kľúčik hrkne,
 pavúk sa do diery strhne.
 Chlapi silní, každý v trakoch,
 vyznajú sa v starých vrakoch.
 „Poďme chlapi, objednávka!"
 Staré krídlo v strese čaká.
 „Kam ma vlečú? Čo sa deje?"
 Klavír sa od strachu chveje.
 Cesta autom, schody, stres...
 „Skončím v smetiach, to je des!"
 Cesta strmá, o tom-potom,
 stroj sa lúči so životom.
 Zrazu ticho. Motor stíchol.
 Klavír iba sťažka vzdychol.
 „Zbohom svete! Už je to tu.
 Toto krídlo nedočká sa letu."
 Zložili ho v izbe jasnej,
 v bielej, novej, čistej, krásnej.
 Nestihol sa spamätať,
 keď na jeho drahý lak,
 položili niečo, pre neho nové.
 Nazvali to reprák.
 „Servus, dedko!" pípou zrazu,
 „Ja som Bluetooth, kráľ basu!"
 Klavír stuhol: „Čo si zač?"
 „Nejaký divný rozprávač?"
 „Husle? Klavír? Kde máš veko?"
 Tvoj hlas znie až príliš mäkko!"
 Reprák blikol modrým očkom,
 „pomalým ty ideš krôčkom.
 Toto vyšlo z módy už...
 Sleduj, uč sa amatér.
 Bach by zíral, tomu ver!"
 Pustil beat a klavír žasol,
 rytmus sa mu v strunách niesol.
 Aj keď mal len na klasiku vlohy,
 toto totálne roztancovalo mu nohy.
 „Nože dám ti trochu basu,
 tvoje dlhé sóla sú len stratou času!"
 Klavír prskol. „To snád' nie!
 Ten rap je na zbláznenie!"
 No potom tomu cudziemu hluku,
 prestal odporovať a podal si s ním ruku.

Ved' začul tam ten istý rytmus, ten istý cit,
ktorý len v novom šate prišiel tu žiť.
Pochopil, že hudba jedna je,
či v baroku, či v repe pulzuje.
Že krása nie je v starom prachu,
ale v odvahe a v hraní bez strachu.
Nové nie je nepriateľ,
ak v ňom bije srdce.
Zistil, že aj nové tóny,
znejú v ňom sťa zlaté zvony.
A keď chcel reprák "chillovať"
klavír hrdo začal hrať.
Sám od seba, svojho Bacha,
reprák tiež začal mať tucha,
že aj v starom srdce bije,
a že hudba stále žije.
V jednej izbe, v novom jase,
staré krídlo žiari zase.
Radosť prišla v tónoch spleti,
keď sa dotkli tieto svety.

ZUZANA BRUNAIOVÁ
CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA

PRÍBEH NA POKRAČOVANIE

Bezducho hodila tašku do rohu, prehodila mikinu cez stoličku a s mobilom v ruke pokračovala ďalej. Takáto bola Kiarina rutina po škole. Samozrejme, okrem tých výnimočných dní, keď sa jej hodina klavíra neposunula na skorší čas.

Odomkla dvere a odhodila všetky teraz nedôležité veci preč. Mohla sa bez okolkov plne venovať radosti z wifi. Radosť prerušilo vibrovanie telefónu. Na obrazovke svietil nebezpečný kontakt. Mama. Zhlboka vydýchla a nadýchla sa, počítala do troch, až potom zdvihla, aby si mama nepomyslela, že nevie bez telefónu existovať.

„Ahoj, mami! Mám teraz veľa domácich úloh, musím sa poponáhľať,“ snažila sa znieť čo najviac presvedčivo, ale dobre vedela, že tomuto blafu mama neuverí, „istotne to počká na Tamaru.“ Tamara liezla Kiare na nervy. Nikdy sa nechcela deliť o ovládač. Pokiaľ sa vedeli podeliť, mali na telku neobmedzený čas, ale s tvrdohlavosťou mladšej sestry to bolo nespĺniteľné prianie.

Mama sa na druhej linke zachichotala. „To je dokonalé. Môžeš si robiť domáce úlohy u babky. Obidve tým získate a ja sa nebudem musieť báť, či mi tvoja učiteľka nezavolá, že to opäť flákaš.“ Kiara nemala slov. „Nie mama, prosím. Toto mi nerob,“ prosíkala aj napriek tomu, že mama nemohla vidieť tie najväčšie psie oči. „Tvoja babka potrebuje spoločnosť.“ Kiara si odfrkla: „Mne nevadí byť sama doma. Popravde mi to vlastne vyhovuje.“ „Jasné, máš telefón a kamarátov, s ktorými vieš telefonovať celé hodiny.“ Kiara priam mohla počuť, ako jej mama prevracia očami. Nie raz sa sťažovala na jej „zbytočne dlhé“ vyvolávanie. „Mama, prosím. Budem sa nudiť.“ „A myslíš, že babka sa sama nenudí? Pôjdeš tam a hotovo. Koniec diskusie.“ Zložila.

Kiara mala babku rada, ale telefón bol zaujímavý o dosť viac. Ale na výber nemala. Zobrala opäť na chrbát tašku. Babka nebývala ďaleko. Pred dverami stála malá postava s hrejivým úsmevom a najmilšími očami. Tvár malá síce poznačenú časom, ale aj tak vyžarovala istou krehkou krásou, akou väčšina starých ľudí. „Ahoj, zlatko, som taká rada, že ťa vidím. Pod' dnu, rýchlo.“ „Ahoj, babi, tiež ťa rada vidím,“ odvetila Kiara a snažila sa vytvoriť čo najvernejšiu kópiu vrúcneho úsmevu jej babky. Neúspešne. Babka vyzerala, že jej to ani trochu neprekážalo. „Tvoja mamka hovorila, že máš veľa domácich úloh, ale to vôbec nevadí. Tu si na to, aby si si predsa aj oddýchla.“ Kiara otvorila oči dokorán: „Wow, babka, ďakujem.“ Vybehla do obývačky, hodila sa na gauč a vytiahla mobil. Jej mozog sa hneď vypol a palec bezvýznamne scrolloval po obrazovke. Ani nevedela, koľko času prešlo, kým jej babka iba sedela vedľa nej a pozerala do prázdna. Ale nakoniec sa jej svedomie predsa len pohlo.

„Eh, prepáč, babi, že ťa ignorujem. Chceš sa o niečom rozprávať?“ Líca mala červené od hanby. „Nemáš sa za čo ospravedlňovať, moja. Je to v poriadku. Len mi prosím povedz, čo je tak neskutočne zaujímavé na tom mobile.“ Babka sa k nej zvedavo nahla. Kiara otvorila ústa, aby niečo povedala, ale nenachádzala slová. Aj keď sa veľmi chcela obhájiť, nevedela ako. Celé dni v podstate iba

konzumovala nepotrebné informácie z celého sveta a smiala sa na blbostiach. A dokonca, keď sa snažila vybaviť si aspoň len jednu vec, čo sa dozvedela, bolo to márne. „Ja netuším, babi,“ vravelo sa jej to ťažko, ale bola to pravda, „a ty vlastne ako tráviš čas celé dni?“ „No...“ začala si ťukať po brade prstom, akoby hľadala správne slová, „väčšinou hrám sudoku. Ale už som dokončila celú knihu. Inokedy počúvam hudbu alebo čítam knihy. Zrak mi už veľmi neslúži tak dobre ako kedysi, ale aj tak sa snažím.“ Zasnívane sa zahľadela na množstvo políc prepchaných knhami po jej ľavej strane.

Kiara dostala nápad. Geniálny nápad. „Babi, čo hovoríš na to, keby som ti nejakú knihu prečítala?“ Spomenula si na to, ako jej babka čítala knihy, keď bola malá a ona vždy milovala každý jeden príbeh. Babke zažiarili oči. „To by bolo od teba veľmi pekné.“ Babka Kiare podala nejakú knihu, o ktorej ešte nepočula a začala čítať. Príbeh bol prekvapivo moderný. Asasíni a vraždy. Nikdy by nečakala, že takýto typ kníh jej babka číta. Boli to dva úplne iné svety. Keď dočítala pár kapitol, bol už podvečer a musela ísť na hodinu klavíra. Rozlúčila sa s babkou a utekala. Na ďalší deň po škole jej opäť zavolala mama. Chcela niečo povedať, ale Kiara ju predbehla. „Mami, prepáč, ale teraz nemôžem, práve babke čítam knihu a hlavná hrdinka je poranená. Chceme vedieť, čo sa stane ďalej.“

ALEXANDRA TANCOŠOVÁ
CENA LUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

ZNOVU SPOLU

Písal sa rok 2024. Rozpálené ulice a žiarivé slnko jemne ohrievali pokožku všetkých, ktorí sa rozhodli prejsť po Ivano-Frankivsku. Olesya konečne vystúpila z auta. Po roku života v Poľsku a odlúčenia od rodnej krajiny bol návrat domov tým najlepším, čo sa jej mohlo stať.

Slzy sa jej začali hrnúť do očí. Desaťročné dievča s dlhými hnedými vlasmi po lopatky a veľkými hnedými očami sa na seba často pozeralo v zrkadle – teraz však bolo všetko iné.

Áno, Poľsko nebola zlá krajina na život, no predsa len – domov je domov. Našťastie tam mala kamarátku Juliu Čerpač, ktorá ju podporovala. Ale teraz bolo všetko inak.

Z očí malej brunetky začali stekať krištáľové slzy. Rýchlo si ich utierala rukami v snahe zastaviť ich. Neboli to však slzy smútku, práve naopak – boli to slzy šťastia. Jej mladší brat Saša na ňu nechápavo pozeral a silnejšie si objal svoju plyšovú hračku.

Po troch dňoch, keď už bola asi tretina krabíc vybalená a emócie z príchodu sa upokojili, Olesya začala myslieť na svoju starú kamarátku Ulyanu Sintsevu. Pamätala si jej dlhé tmavohnedé vlasy, jemne kučeravé na koncoch, svetlomodré oči a tvár dvanásťročného dievčaťa. No jej podobu už začínala pomaly zabúdať.

Bol tu však problém – ako ju nájsť? Počas pobytu v Poľsku s ňou nemala žiadny kontakt. Nemala jej číslo a ani jej mama nemala kontakt na jej rodičov. Za dva roky nevedela o Ulyane vôbec nič. Táto neistota ju trápila. Možno sa presťahovali do bezpečnejšieho mesta alebo dokonca do inej krajiny? Pri tej predstave ju bolelo srdce.

Rozhodla sa, že vždy, keď bude mať čas, bude pozerat' z okna na dvor. Možno ju uvidí. Možno zazrie jej rodičov. A ak áno, hneď za ňou pôjde.

Prvý deň bežala k oknu pri každej príležitosti – márne. Druhý deň tiež nič. Tretí ani štvrtý sa nelíšili. Na piaty deň jej začala dochádzať trpezlivosť. Premýšľala: „Je ešte vôbec tu? Presťahovali sa? Už ju nikdy neuvidím?“ Tieto myšlienky ju naplňovali smútkom a strachom.

Jedno ráno sedela na lavičke pred domom a dýchala čerstvý vzduch, ako jej odporučila mama. „Možno si nájdeš nových kamarátov,“ povedala jej. Olesya však stále pozerala na vchod do bytovky, kde bývala Ulyana, akoby čakala, že sa každú chvíľu objaví.

Zrazu sa otvorili dvere – ale z ich bytovky. Vyšla z nich Baba L'uda z prvého poschodia. Bola to dobrá a milá, no občas prísna staršia pani, ktorá sa starala o svoj kvetinový záhon a túlavé mačky.

Pomaly pristúpila k Olesyi. Dievča sa tvárilo, že ju nevidí, až kým sa neocitli tvárou v tvár.

„Och, Bože! Lesya, dávno som vás nevidela! Kde ste boli tak dlho?“

„Dobrý deň! Boli sme v Poľsku, ale mama sa rozhodla vrátiť,“ odpovedala.

Nasledovalo množstvo otázok – rôznych, aj osobných. Po chvíli sa však rozhovor upokojil a Olesya nazbierala odvahu:

„Prepáčte, Baba L'uda, nevideli ste náhodou Sintsevových?“

Srdce sa jej rozbúchalo.

„Sintsevovci? Áno, áno! Ulyana tu občas chodí so svojím bratom...“

To bolo všetko, čo potrebovala počuť. Je tu. Ulyana je stále tu. Olesyi sa rozžiarili oči a na tvári sa jej objavil široký úsmev.

Na druhý deň pozerala z okna s ešte väčšou nádejou. A potom – konečne! Na lavičke sedelo dievča a hladkalo mačku. Dlhé hnedé vlasy... vyzeralo veľmi podobne.

Olesy sa rozšírili oči. Rýchlo bežala za mamou, takmer pritom zrazila brata.

„Mami, môžem ísť von? Prosím! Tam je Ulyana!“

„Jedla si?“

„Nie, ale potom zjem!“

Mama si len povzdychla a kývla hlavou.

To stačilo. Olesya si rýchlo obula svoje ružové letné crocsy a vybehla z bytu. Po schodoch letela tak rýchlo, že jej vlasy poletovali vo vzduchu.

Vyšla von. Teraz si bola istá – to je ona.

Rýchlo sa k nej rozbehla. Ulyana zdvihla oči. Spoznala ju. Konečne.

Vyskočila tak prudko, až mačka spadla z jej kolien. Obe mali rozbúchané srdcia a ruky sa im triasli od emócií.

Olesya k nej dobehla a silno ju objala.

Ulyana jej objatie opätovoala.

SOLOMIIA KUDLAIENKO

CENA SLOVENSKÉHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

DVA ROZDIELNE SVETY SPÄTÉ DO JEDNÉHO

Vo vysokom sivom činžaku býva starý, životom zmietaný starší pán, nazvime ho Jozef. Jozef si toho vytrpel veľa, či už v bývalom režime, kde ho prenasledovali, či aj v týchto časoch, keď jeho žena opustila tento svet a deti sa vydali na dlhokánsku cestu okolo sveta. K tomu ho začal zrádzať zrak, ťažko sa hýbe a len svoj život prežíva, nežije. A tak každý deň začína svojou štandardnou rutinou, čiernou kávu bez mlieka, čítaním novín a krátkou prechádzkou po meste. Neskôr len pozerá televíziu, nadáva na politiku, a už začal ďalší deň, ktorý netreba začať ničím iným, ako takou istou štandardnou rutinou.

Po dočítaní novín sa Jozef vychystal na krátku vychádzku do mesta. Keď vychádzal z bytu, všimol si, že v predtým opustenom byte teraz niekto býva.

„Ale fuj, aká ohyzdnosť!“ pomyslel si. Na vchodových dverách sa nachádzala pestrofarebná menovka s nápisom Vstúpte dnu!, ktorá pôsobila vyštrikovane, s farbami, ktoré Jozef za svoj dlhý život ešte nikdy neuzrel. Na chodbe okolo bytu bolo položených pol tucta rastlín, ktoré boli obrovské, s dlhočiznými tmavozelenými listami a ďalších pol tucta kvetináčov s drobnými rastlinkami. Jozef sa ledva z chodby vymotal, celú cestu si frľal a on, zvyknutý na sivé, jednotvárne farby, týmto novým susedom nebol vôbec nadšený.

Po vychádzke, počas ktorej sa snažil na celú tú nepeknosť zabudnúť, stretol na chodbe ženu, ktorú v činžaku ešte nikdy nevidel. Vyzerala trochu mladšie, oblečená v uštrikovaných šatách s výraznými odtieňmi ružovej, fialovej a oranžovej a Jozefovi okamžite došlo, že táto pani sa práve presťahovala do bytu oproti.

„Dobrý!“ ozvala sa nová susedka. „Ja som Mária, a Vy?“ opýtala sa takým tým detinským hlasom, z ktorého mal Jozef priam zimomriavky. Tak veľmi tento typ ľudí nenávidel. Už len z pohľadu na ňu sa mu zježili všetky chlpy. Márii rýchlo odfrkol na pozdrav a svojím rýchlym krokom utekal domov. Mária sa však nevzdávala. Každý deň Jozefa zdravila, niekedy aj nadhodila tému na rozhovor, Jozef bol však neoblomný a Márii sa snažil čo najviac vyhýbať. Prešli dni, potom týždne, potom mesiace. Mária sa vždy pri stretnutí s Jozefom rozroprávala a Jozef sa len snažil pritakávať, no raz sa stalo niečo nezvyčajné, niečo, čo bolo mimo Jozefovej štandardnej rutiny.

Jedného zimného rána sa, ako vždy, vychystal na prechádzku. No ale čo sa nestalo!? Zabudol si kľúče! Zistil to, až keď sa vracal naspäť do bytu a vo svojom pravom ani ľavom vrecku nohavíc, tak isto ani v bunde, nič nemal. Po tomto zistení začal Jozef kričať, nadávať a preklínať všetkých a všetko na celý činžak, až ho počuli aj susedia žijúci na najvyšších poschodiach. Pani Mária sa zhodou náhod práve vracala z nákupu a vlečúc dve ťažké tašky plné oblečenia zo sekáčov, pristavila sa pri Jozefovi.

„Prosím Vás, pán Jozef, čo sa deje? Určite nie je potrebné hulákať na celý činžak!“ povedala Mária. „Nemám kľúče!“ vykrikol na ňu. „To je však aký problém? Veď podťe ku mne, zavoláme zámočníka a potom môžete ísť naspäť k Vám,“ odvetila. Jozef vedel, že inú možnosť nemá, ostatní susedia mu nepomôžu, nebol veľmi populárny a neangažoval sa v susedských vzťahoch. „Podťe, uvarím vám čaj,“ zaštebotala pani Mária. „Čiernu kávu bez mlieka,“ sucho odvetil.

Ako sa čas pomaly vliekol, Jozef upäto popíjal svoju kávu. Dozvedeli sa, že zámočník Jozefovi príde odomknúť dvere až o pár hodín, a teraz mu ostáva len čakať. Jozefovi táto správa absolútne nepomohla, nielen hodiny, už i minúty boli preňho utrpením, takým, aké mohol zažiť len pri tejto šialenej

žene. Celý jej byt bol posiaty farbami, hlavne odtieňmi ružovej, fialovej a oranžovej, čo aj boli jej najobľúbenejšie farby. Bol plný obrázkov mačiek rôznych veľkostí a rás a vo vzduchu taká silná špecifická aróma, úplný protiklad Jozefovho bytu. Počas tichého popíjania Mária ukazovala Jozefovi lacné trendy kúsky, ktoré si za výhodnú cenu kúpila, on len prikyvoval, móda ho nikdy nezaujímala, a jej šatník už vôbec nie.

Vtom si však niečo všimol. Na okennej parapete, za strakatými závesmi, modely! Modely áut, lietadiel, lodí a ďalších dopravných prostriedkov od výmyslu sveta. Jeho jediný koníček, ktorému sa z času na čas venoval a činnosť, ktorá ho skutočne bavila, bolo modelovanie a stavba papierových a plastových modelov. Sprevádzalo ho to už od detstva, keď si ako malý chlapec vystrihoval z časopisov modely, ktoré neskôr skladal a na polici ich rád a pyšne vystavoval. Jediná vec, ktorá mu ostala a v jeho živote pretrvala!

Nedalo mu to a musel sa opýtať: „Pani Mária, Vy skladáte modely?“ Márii sa rozžiarili oči a spustila siahodlhý nadšený výklad plný záujmu o túto aktivitu, ako ich skladá už od malého dievčatka, napriek tomu, že sa jej pre to ostatní vysmievali. „Vraj to robia len chlapci,“ hovorili jej. Jozefovi sa v tom okamihu okamžite rozžiarili oči ako ešte nikdy a tiež sa začal nadšene rozprávať s pani Máriou.

Ani sa nenazdali, prešlo pár hodín, prišiel zámočník, ktorý otvoril zabuchnuté dvere a už nastal čas rozlúčiť sa. Po dlhej dobe cítil Jozef radosť a ohromil ho pocit šťastia. Našiel niekoho, s kým si vytvoril vzťah! Ich rozhovory nepozostávali len zo suchých a otrepaných fráz, ale z viet a zo slov, ktoré mali zmysel. Aj keď by im náhodný okoloidúci pravdepodobne nerozumel, oni sami sebe rozumeli, svoje dni si navzájom spestrovali, robili ich výnimočnými.

O pár týždňov sa toto kamarátske puto zmenilo, až prerástlo do lásky. Mária sa presťahovala do Jozefovho bytu, a spolu prežívali svoje všedné dni. Na prvý pohľad boli medzi nimi veľké rozdiely, na druhý už bolo vidieť podobné záujmy, rozdiely sa zmenšovali. Mária Jozefovmu životu poskytovala dobrodružstvo, Jozef zas Márii stabilitu. Jozefova rutina stále ostala, aj keď sa o dosť zmenila, ubrala od kritizovania a zlej nálady, pridala na spontánnosti a optimizme.

Kto by bol povedal, že takto to dopadne, keď sa dva protiklady stretnú a dajú voľnú ruku spoznávaníu? Radosť zo stretnutia, ktorá nastala, dokázala všetky rany, všetky bóle a všetky útrapy zvládnuť a vyliečiť, aj život krajší, voľnejší zabezpečiť. Veď nežijeme preto, aby sme len prežívali, to isté dokola robili, ale aby sme skutočne žili, nové veci zažívali, nové videli, spoznávali!

**KAROLÍNA BILÁKOVÁ
CENA POROTY**

Z TICHÁ

Keď unavený mesiac
začína zívať
a slnko už naťahuje svoje lúče,
z ticha sa rodí život.
Pomaly
Postupne
Nesmelo...
Ja ešte spím, no pod oknami
už hrá orchester.
Počuť podpätky,
zvuk motora
i hudbu z maličkého rádia.
A keď do toho zaznejú kostolné zvony
a bytom sa rozvoní kakao,
viem, že deň už má
pre mňa pripravený
nový scenár.

**MARTINA MANCALOVÁ
CENA L'UBOVNIANSKEHO LITERÁRNEHO KLUBU**

II. KATEGÓRIA – POÉZIA

ZRKADLO ČASU

V malej krabičke pod posteľou
spia príbehy farebné, voňavé, veselé,
stratené - nájdené.
Stará fotka, lístok z kina,
každý mi niečo pripomína.

Spomienka je ako tichý hosť,
cez rieku času stavia most.
Spomienka každá je na návšteve,
dni bežia ako kone splašené,
mne sa za nimi cnie...

FILIP RODEN, 1. Miesto

JESENNÁ NÁLADA

vidím pavučinový koberec
s rannou rosou
cítim chryzantémy
žlté ako októbrové slnko
v očiach mi tancujú farebné stromy
počujem ako šumia listy
chcem sa ukryť v červených jablkách
a stretnúť sa tam
s októbrom

VANESA PAVLIŠINOVÁ, 2. Miesto

MAĽOVANÁ ZIMA

vložky tancujú ako na parkete
chlad píše zimné noviny
bieloť skáče po svete
modlíme sa pri stole

mráz si maľuje našu fotku na okná
to stretnutie
ostáva
v nás

RÁCHEL POLAKOVIČOVÁ, 2. Miesto

STRETNUTIE

jablko
opaľuje sa
je ako červený kotúľ
rovno zo stromu
aby nám prinieslo zdravie
keď z neho babka uvarí ten najsladší kompót
v nás

LAURA SPIŠIAKOVÁ, 2. Miesto

PREČO MI JE DOBRE NA DEDKOVOM DVORE

jabĺčko tam
vyzerá ako balón
chutné šťavnaté zdravé
opaľuje sa na strome
za dedkovým domom
leskne sa mi (mu) v očiach

SIMONA VANČOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

II. KATEGÓRIA – PRÓZA

NAJKRAJŠIA OTÁZKA

Veľmi rád kladiem ľuďom otázky. Rôzne otázky a rôznym ľuďom. Nie je to zámerné. Len chcem veľa vedieť a naozaj sa aj veľa dozviem. Ľudia odpovedajú všelijako. Niekedy mi na otázku odpovedia: „Neviem.“ Nie žeby nevedeli. Nechcú odpovedať. Alebo nemajú čas. Niekedy mi na otázku odpovedia protiotázkou. Mám pocit, že ňou niečo maskujú.

Ale som rád, keď aj mňa sa ľudia pýtajú. Vtedy som pri odpovediach vo svojom živle. Cítim, že som pre ľudí vzácny, keďže chcú poznať moju odpoveď. Že ma potrebujú, a to čo poviem, je pre nich dôležité.

Najťažšie sú však otázky, na ktoré nepoznáme odpovede... Aj keď o tom nie som až tak celkom presvedčený a myslím si, že na každú otázku je nejaká odpoveď.

Začiatkom roka mi zomrela moja babka. Nebola stará, ale bola vážne chorá. Aj tak som si veľmi želal, aby tu ešte bola. Mal som ju rád. Najviac si spomínam na spoločné prechádzky dlho do noci počas teplých letných večerov. Na cestu sme si do ruky vzali buchtu alebo kúsok koláča a išli sme proti noci. Len my dvaja. Ona a ja. Babka a vnuk. Dve rôzne generácie. Dva rôzne svety. Ona už veľa prežila a ešte veľa chcela prežiť. A ja sa ešte len učím žiť a verím, že toho ešte veľa prežijem. Dva rôzne svety! A predsa sme si veľmi rozumeli. Celý čas sme sa rozprávali. Ona sa pýtala mňa a ja som odpovedal, potom som sa pýtal ja jej a ona odpovedala. Vždy s úsmevom hovorila, že ju zo mňa bolia uši aj jazyk. Smiali sme sa na tom. Viem, že to hovorila len tak. Ona ma rada počúvala, aj sa so mnou rada rozprávala. A vždy sme vedeli o čom. Nikdy sme neboli ticho.

Ticho nastalo, až keď odišla. Odišla. Už s ňou nepôjdem večerom a už mi polovážne, ani polosmiešne nepovie, že ju zo mňa bolia uši aj jazyk. Už si pod rúskom noci neodtrhneme od susedov sladký strapec hrozna. Už sa nás dedko neopýta: „Kde ste boli tak dlho? Bál som sa o vás!“ Odišla. Naše svety sa rozišli. Jej dospelácky svet, naplnený životom a môj detský svet, ešte sa len naplňujúci. Odišla. Iste je jej v novom svete dobre a už ju nič nebolí. A nemyslím tým uši a jazyk od mojich večných otázok a odpovedí. Odišla. Odišla do iného sveta. Lepšieho, farebnejšieho, hviezdnejšieho, pokojnejšieho... Nie som smutný, lebo viem, že sa s ňou raz znovu stretnem a spolu prebádame nový svet. A budeme sa opäť spolu veľa rozprávať.

A viete čo? Niečo vám prezradím. Jednu moju otázku mala babka na tomto svete najradšej. Často som jej ju kládol a nikdy ju neomrzela. Vtedy jej v očiach žiarili hviezdy. Podobné, aké sme spolu videli počas neskorých večerných prechádzok.

„Babka? Môžem sa ťa niečo opýtať?“

Prikývla.

„Mám ťa rád! Si vedela?“

IVAN KRÍŠTA, 1. Miesto

KEĎ SA JEDEN SVET DOTKNE DRUHÉHO

V našej triede 4. B je nás dvadsaťjeden žiakov, desať dievčat a jedenásť chlapcov. Každý sedí s niekým, s kým sa aj kamaráti, len Filip je sám. Teda, nie úplne sám, ale sedí vzadu s asistentkou. Nezávidím mu to. Ja sedím s najlepším kamarátom Samom a je to dobré, môžeme sa aspoň porozprávať a pomáhať si, keď je ťažká písomka. A často sa spolu rozprávame o počítačových hrách, Minecrafte, Robloxe a tak. Aj ostatní spolužiaci to tak majú. Za nami sedia Zuzka s Viki a tiež sa stále rozprávajú a smejú, až ich musí učiteľka upozorňovať. Aj cez prestávky sú stále spolu, aj na obede sedia pri jednom stole a v školskom klube sa spolu hrajú alebo idú na rovnaký krúžok.

Filip sa na hodinách do vyučovania veľmi nezapája a nepridáva sa k nám ani vtedy, keď začne prestávka a učiteľka s asistentkou odídu z triedy na kávu. My ostatní spoločne stále niečo vymýšľame. Chalani zvyčajne behajú pomedzi lavice a berú si navzájom desiatu. Občas sa hráme futbal s prezuvkami alebo si hádzeme po triede veci a niekedy sa aj bijeme. Ja zvyknem dávať pozor pri dverách, či už niekto nejde. Filip zvyčajne len ticho sedí v lavici a pozerá sa do zošita. Navyše, veľmi málo rozpráva a asi aj preto si ho nevšímame.

Vlastne o ňom vieme najmenej z triedy. Ja viem len, že je autista, a preto ho nechávame na pokoji. Občas mu závidíme, že nemusí robiť to, čo my ostatní. Niekedy ho počas vyučovania vezme asistentka von z triedy a môže sa prechádzať a občas pre neho príde mama a môže odísť zo školy skôr, ako sa nám skončí celé vyučovanie.

Po škole chodievam už takmer dva roky na šachový krúžok do centra voľného času. Je to jediný šachový krúžok pre deti v meste a chodí nás tam veľa, od úplne malých detí až po stredoškolákov a často sa to tam strieda. Samo tam bol so mnou párkrát tiež, ale jeho hrať šachy nebaví a tak tam teraz už chodievam sám. Niektorých hráčov – aj starších – už poznám po mene, pretože chodia pravidelne a niektorých poznám len z videnia, pretože chodievajú iba občas. Zvyčajne hráme šachy, riešime diagramy a analyzujeme s trénerkou hru. Ja hrám najradšej pomalé partie so zapisovaním, ktoré hráme systémom každý s každým, lebo sa pri nich vždy niečo nové naučím. Aj dnes sme mali takýto program.

Po príchode som si šiel odložiť veci a tešil som sa na hru. Pridelený súper ma už čakal. Pozrel som sa na chlapca, s ktorým som mal hrať a ostal som prekvapene stáť. Naozaj to bol on! Náš Filip. Môj tichý, divný spolužiak. Kým som stihol zareagovať a niečo mu povedať, sadol si za stôl k bielym figúrkam a začal hru. Tak, ako vždy, ani sa na mňa nepozrel, len posunul pešiaka na E4.

Chytil som čierneho jazdca a dal som ho na F6. Filip vzápätí posunul svojho jazdca na C3. Keď som zdvíhal ruku na ďalší ťah, opäť som sa na neho prekvapene zadíval. Naše svety sa práve spojili.

BRANISLAV BUČKO, 2. Miesto

CESTA ZA NAŠOU MUŠKETIERKOU ALEBO KONEČNE SPOLU

Konečne, je tu piatok! Už len desať minút a odzvoní poslednej hodine. Ja sa už neviem dočkať popoludnia, asi netušíte „prečo“?

Začalo to dnes po druhej vyučovacej hodine. Moje kamošky a ja sme sa dohodli, že sa po škole stretneme a podnikneme tak trochu zakázaný výlet na bicykloch. Kam? No predsa na druhú stranu dediny za našou „poslednou mušketierkou“, ktorá má už týždeň zaracha. Ale mame ani slovo, inak by bolo zle.

„Cin, cin, cin!“ Paráda, už som myslela, že ten zvonček snád' nezazvoní. Je niečo po dvanástej, škole odzvonilo a ide sa domov. Mama prišla z práce skoro, len dúfam, že mi moje plány neprekazí. Zatiaľ vyzerá všetko sľubne. Hovorím si, hlavne nenápadne, neprezraď sa! Mama, chvalabohu, odo mňa nič nechce, ani úloh nadnes nemáme veľa. Tak teraz mi ostáva už len niečo malé zobnúť, spraviť si narychlo tie úlohy, aby mama „nešalela“ a môžem ísť!

Ale v tom, ako dopisujem poslednú úlohu, počujem z kuchyne: „Mimi, pod' sem!“ Celá som zmeravela, čo odo mňa tá mama zase chce. No nič, musím to zistiť, lebo keď ju odignorujem, asi ma von nepustí.

Vošla som do kuchyne a tam hotová spúšť. Mama lieta z jednej strany na druhú a mladšia sestra Naty nevie prestať plakať. Ako tak na to zhrozená pozerám, konečne si ma mama všimne a vraví: „Netuším, aké si mala plány, ale potrebujem, aby si sa pohrala so svojou sestrou, pretože ja neviem, čo skôr, vidíš, ako to tu vyzerá!“ Zmeravela som, ticho prikývla a vzala sestru z kuchyne. „Zbohom výlet, zbohom bicykel, zbohom kamošky!“ vyzerá to tak, že dnes z toho asi nič nebude...

V diaľke už počujem vyzvárať moje inteligentné hodinky. Určite volajú kamky, kde toľko som, kde opäť trčím. Čo mám teraz robiť, ako sa dostanem von z domu? A v tej chvíli sa otvárajú dvere a moja mladšia sestra kričí: „KAKO, KAKO!“ obzriem sa a vo dverách stojí „tato“. Vravím si: „Super! Som zachránená,“ nikdy som nebola šťastnejšia, že vidím svojho tata. Dnes sa vrátil z práce skôr a ja môžem konečne zmiznúť.

Nenápadne som sa vytratila a len z posledného schodíka som nádejne zakričala: „O siedmej sa vrátim!“ a bleskovo som zabuchla dvere. Rýchlo nasadla na bicykel a mydlila za kamoškami, ktoré na mňa už vyše pol hodinu čakali na rohu našej ulice.

„No konečne,“ zahlásili znudené, „kde si toľko trčala?“ pýtali sa jedna cez druhú. „To je na dlho, poďme rýchlo, lebo o chvíľu je vonku tma!“ Nasadli sme na bicykle a nenápadne, tak aby nás napokon mama z okna nespozorovala, sme točili preč z ulice.

Počas cesty vravím kamoškám: „Som zvedavá, ako sa má naša posledná mušketierka. Odkedy prišla z dovolenky, z Talianska, tak som ju nevidela. Som zvedavá absolútne na všetko. Aké tam bolo more, či sa dalo kúpať, čo všetko v Taliansku videla...?“ sypala som jednu otázku za druhou.

Biba zase bola zvedavá, za čo dostala „zaracha“. Keď sme dorazili k domu, rýchlo sme zoskočili z bicyklov a plné nadšenia zazvonili. Dvere sa rozleteli a v nich stála naša „mušketierka“. Všetky sme na ňu naskákali a vystískali ju od radosti, že ju konečne vidíme. To bola láska!

Ako rada nás videla, toľko nám toho chcela povedať, čo všetko zažila, kde všade bola, čo si kúpila... /veď to je aké dôležité! /...

A čo bolo ďalej vás už nemusí zaujímať, je to totiž len medzi nami, babami. Alebo ako si my hovoríme - mušketierkami. Tak, ahojte! A mame ani muk, pretože hneď budem vedieť, kto ma nabonzoval.

TIMEA ČABÁKOVÁ, 3. Miesto

KÚZLO PRIATEĽSTVA V ČAROVNOM LESE

Príbeh o tom, že skutočné kúzla robia priatelia.

V diaľke za zelenými kopcami stál les. Nebol to však les, ako ho všetci poznáme. Bol magický. V tom lese bývala malá červienka menom Ohnivka, ktorá tiež nebola obyčajná – mala veľmi dobré srdce a vždy pomáhala ostatným zvieratkám.

Jedno slnečné ráno si poletovala po lese so svojimi malými kamarátkami. Zrazu zbadala žalud', ktorý zvláštne žiaril medzi listím. „To je magický žalud' – artefakt,“ povedala Ohnivka. „Magický? A čo dokáže?“ začudovala sa malá sovička Eliška. Ohnivka odpovedala: „Keď sa ho dotkne nejaký človek, môže sa premeniť na akékoľvek zviera.“ Eliška sa zasmiala. „To určite! Také veci predsa neexistujú.“ „Možno áno,“ usmiala sa Ohnivka. „Raz vám to ukážem.“

Ohnivka chcela kamarátkam dokázať, že žalud' je naozaj čarovný. Rozletela sa vyššie nad stromami a hľadala nejakého človeka, ktorý by sa mohol žalud'a dotknúť. Nanešťastie v polovici letu sa zamotala do kovových drôtov, ktoré v lese zanechali nezodpovední ľudia.

„Pomoc! Nemôžem sa pohnúť!“ zvolala vystrašene.

Kamaráti jej okamžite išli na pomoc. „Neboj sa Ohnivka,“ povedala Eliška, „niečo vymyslíme.“ Sýkorka Beláska sa zamyslela. „Ja pôjdem po pomoc,“ rozhodla sa, „niekto nám určite pomôže.“ Beláska rýchlo odletela. Po chvíli uvidela na chodníku dievča, ktoré prechádzalo lesom. Bola to Alica. Beláska ju hneď spoznala - kedysi dávno jej zachránila život. „Čvirik! Čvirik!“ volala a lietala okolo nej. Dievča sa zastavilo. „Ó vtáčik, čo sa deje? Čo sa stalo?“ spýtala sa. Beláska ju poletujúc zaviedla hlbšie do lesa. Tam Alica uvidela zamotanú Ohnivku. „Ach, chudinka! Neboj sa, pomôžeme ti,“ povedala Alica.

Spolu so zvieratkami opatrne rozmotali drôty. O chvíľu bola Ohnivka voľná. „Ďakujem vám,“ povedala šťastne, „zachránili ste ma.“

Ukrytá za kríkmi ich pozorovala divá mačka Pŕhľava, ktorá s vtáčikmi nebola kamarátka. Pŕhľava robila to, čo robia všetky mačky, keď ich niečo zaujme - číhala ukrytá v kroví. Viac, ako záchrana červienky, ju zaujal žalud', ktorý zvieratká nechali na zemi. Už, už ho chcela uchmatnúť, ale oslobodená Ohnivka jej ho uchmatla spreď ňufáčika. Mačka sa namrzene vrátila do krovia a znova zatajene sledovala, prečo je žalud' pre vtáčiky tak dôležitý.

Ohnivka z vďaky podala Alici magický žalud'. Len čo sa ho Alica dotkla, žalud' sa rozžiaril zlatým svetlom a dievčatko sa premenilo na malého kolibríka. „Pozrite! Mám krídla!“ zvolala nadšene. Zamávala krídelkami a prekvapene sa zdvihla do vzduchu. „Ja...ja lietam!“ radostne krúžila nad čarovným lesom. Z výšky uvidela riekú, chodníky aj cestu vedúcu k jej domu. Keď sa vrátila späť, znovu sa dotkla žalud'a a premenila sa na človeka.

Od tohto dňa sa Alica do lesa často vracala. Pomocou magického žalud'a sa znovu a znovu premieňala na kolibríka. Hrala sa so zvieratkami, spoznávala nových obyvateľov lesa a pomáhala im, keď potrebovali. Vďaka Alici sa aj mačka Pŕhľava spriatelila s vtáčikmi.

Magický žalud' síce dokázal veľké kúzla, ale zvieratká aj Alica pochopili, že najväčšie kúzlo v čarovnom lese nebolo ukryté v magickom žaludi, ale v priateľstve.

ELENA MESARČOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

III. KATEGÓRIA – POÉZIA

PREMENY

Keď slnko oblohe celkom utečie,
vytratí sa z nej
a tá sa sfarbí načierno,
vtedy zavleť mesiac.
Vedie nás vždy v inom šate.
Biely
žltý
i prísny oranžový.
Raz vidíme len jeho polovicu,
inokedy sa predvádza majestátne veľký.
Keď sa hanbí, ukáže len maličký kúsok seba
a keď potrebuje súkromie,
mraky ho úplne zakryjú,
aby sa o chvíľu opäť mohol
vykotúľať celý.

Vlastne ako ja.
Verím, že aj po zlom dni
zasvietim zas.

TOMÁŠ ARENDAČ, 1. Miesto

JABLOŇ

na jar
je ako ručne vyšitý obrus
vonia ako babkin koláč
dozrie – v každom jablku
je šťavnatý potok
ktorý žblnká
jadierka – tvrdé ako kameň
sú ako chodníček
naspäť domov

SABÍNA JANICKÁ, 2. Miesto

TICHÝ ZÁZRAK

Úsmev preskočí ako iskra z očí do očí
kroky už nekráčajú, poskakujú,
Vzduch je zrazu sladší než koláč v nedeľu,
smiech sa rozbehne po izbe
zmiznú hodiny aj starosti,
existuje len teraz — a spoločný smiech.
A obyčajný deň sa oblečie ako sviatok,
lebo svetlo sa dotkne tmy
a tma sa neurazí —
len ustúpi o krok, dva
ako more, čo spraví miesto brehu.
A ja stojím presne tam,
kde končí strach
a začína tichý zázrak,
že naše svety
môžu spolu dýchať.

NIKOLA PETRILÁKOVÁ, 3. Miesto

NOČNÉ PREDSTAVENIE

Vo večernom divadle
plnom teplých farieb
ozývajú sa posledné piesne
vtáčích mám.

To zvolávajú svoje deti
do ustlaného hniezda
a v perinke zo slamy
sladkým spevom privolávajú
k nim pokojné sny.

Mesiac si už nacvičuje
rolu nočnej Superstar.
Slnko bude jeho
hlavný divák.

Kým sa tak stane,
dojem ešte mamkine palacinky
a bozkom na dobrú noc
spečatím vstupenku na toto nočné predstavenie.

Ponáhľam sa,
veď hviezdy si už obsadzujú miesta v divadelnej lóži.

KRISTÍNA MIKLUŠOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

III. KATEGÓRIA – PRÓZA

VIAC NEŽ LEN PRÁZDNINOVÁ NÁVŠTEVA

Som mestské dieťa. Moje biorytmy nastavujú semaforey a tep mesta meriam počtom zastávok električky. Všetko má svoje miesto, svoj poriadok a rýchlosť. Vyhovuje mi, že mám všetko poruke a rýchlo dostupné. Krúžky, škola, divadlo, obchodiaky... No každé leto sa tento môj svet rozplynie v oknách rýchlika smerujúceho na sever. A ja sa teším. Teším sa na zmenu, ticho a pokoj, ale hlavne na moju rodinu a úžasného dedka na Orave.

„Dávaj si na seba pozor, poriadne sa obliekaj, o všetkom ma informuj, dedkovi pomáhaj a nezabudni ho pozdraviť,“ kládla mi mama na srdce na vlakovej stanici, kým mi vtisla do ruky lístok. „Mami, veď idem k dedkovi, nie na severný pól,“ zasmiala som sa, hoci som vedela, že tam hore u deda v Sihelnom sa niekedy čas naozaj správa inak.

Sledovala som z okna vlaku, ako sa krajina láme. Paneláky vystriedali polia a tie sa zrazu začali dvíhať do strmých úbočí. Keď som v Žiline prestúpila na autobus, vzduch sa zmenil. Už to nebol ten ťažký mestský opar, ale ostrý, priezračný dych hôr, z ktorého sa mi trochu točila hlava. Orava ma vítala svojou typickou panorámou sýtozelených lúk a kopcov. Mraky viseli tak nízko, akoby sa zachytávali o špičky smrekov.

S približovaním sa k cieľu sa moje srdce chvelo viac a viac. Zmocňovala sa ma neopísateľná radosť zo stretnutia. Čas som si krátila tým, že som premýšľala, čo sa tu zmenilo od poslednej návštevy a premietala si v mysli zas a znova film pozostávajúci z mojich zážitkov s deduškom. Robievam to, aj keď som doma v Bratislave, a to hlavne vtedy, keď mám zlú náladu. Vždy mi to pomôže. Akú zábavu si asi dedo nachystal pre mňa toto leto?

Na zastávke v Sihelnom ma už čakal. Zhrbený, s tvárou rozbrázdenu vráskami ako kôra starého duba, no stále veselý a vitálny v tej svojej nezameniteľnej modrej košeli.

„No podže, ty mestská slečna,“ veselo švitoril dedko a v očiach mu tancovali veselé iskry. „Už som si myslel, že ťa ten vlak previezol dakde do Košíc.“ „Tvoju skvelú hríbovú polievku by som si predsa nenechala ujsť, dedko,“ objala som ho. Cítila som z neho domov. Môj druhý domov plný pokoja, lásky v kombinácii s ihličím, čerstvo narezaným drevom a pokosenou trávou.

Na druhý deň nás slnko vytiahlo na lúku za domom. Dedina tu odkrývala strmý svah, na ktorom tráva voňala tak intenzívne, až to štekľilo v nose. V diaľke sa týčilo veľké Pilsko ako starý strážca a prorok počasia. Keď sa nad ním zbíjali mraky, ľudia v dedine vedeli, že majú zrýchliť svoju prácu, aby ich z poľa neodohnal lejak.

„Dedko, prečo to seno musíme obracať toľkokrát?“ odľukovala som s hrabľami v ruke. „Lebo slnko je na Orave vzácny hosť, dievča moje. Musíme ho chytiť do každého stebľa, kým neodíde,“ vysvetľoval trpezlivo.

Vtom som zastala. „Počuj... počul si to?“ Dedko sa oprel o hrable a stíšil dych. „Čo také? Vtáky?“ „Nie, také... tiché kňučanie. Tamto, pri tom kríku!“

Rozbehla som sa k vysokému trsu trávy. Medzi stebľami ležalo malé trasúce sa kľbko s chvostom ako anténka. „Dedo, pod rýchlo! Veď je to šteniatko!“ Podišiel k nám, zohol sa a veľkou dlaňou ho jemne pohladil za ušami. „No pozrime sa... Kdeže si sa tu vzalo, ty tuláčik? Či ťa tu niekto nechal, alebo si sa len v tej hore stratil?“

Šteniatko mu olizlo prst a dedko sa prvýkrát nahlas zasmial. „Môžeme si ho nechať? Prosím! Sám si hovoril, že ti je v dome smutno,“ zobronila som. Dedko sa na mňa dlho díval a potom pozrel na psíka. „No, Puntó... vyzerá to tak, že od dnes budeme v dome traja. Ale kŕmiť ho budeš ty, kým si tu!“

Puntó nám obom prirástol k srdcu. Stal sa naším parťákom. Chodili sme spolu na hríby, zbierali byliny, varili i prali aj oddychovali. Keď prišiel koniec prázdnin, lúčenie bolo iné. Ešte smutnejšie ako po iné roky. V tomto kraji som totiž musela zanechať už dve milujúce bytosti. Starký mi však sľúbil, že sa vyberie za mnou do mesta, pozrieť tie naše „betónové hory“. A možno pricestuje aj s Puntom.

„Nebude ti smutno, dedko?“ spýtala som sa ho pri autobuse. „Mne? Veď mám Punt'a. A on mi bude pripomínať, že sa sem opäť vrátiš,“ žmurkol na mňa.

S odchádzajúcim autobusom sa Puntó s dedkom zmenšovali a moje slzy zväčšovali. No pri srdci ma hriala skutočnosť, že dedo neostáva sám. Zatiaľ, čo ja som sa vracala k rytmu električiek, v Sihelnom sa začal nový príbeh. Príbeh muža v modrej košeli a psa s chvostom ako anténka. Už nikdy nebudú kráčať po rose sami. To bol ten najkrajší suvení, aký som si kedy z prázdnin priniesla.

ALICA PINDJAKOVÁ, 1. Miesto

DEVČATKO ZO SMETISKA

„Tak už dost! Nič si nevážiš!“ varovne skríkol ocko.

A mne hneď rozsvietilo lampášik. „Aha, toto som už asi trochu... no dobre, dost' prepískla,“ zamyslela som sa. V kútiku duše som si už totiž písala scenáre o novom iphone, keď som roztrieskala displej na mojom vianočnom. Poriadna katastrofa.

Po tatkovom výbuchu som si v mysli kreslila podzemnú mapku mesta, kadiaľ budem chodiť do školy, aby som unikla výsmechu spolužiakov. Lebo vysvetľovať, že mám mobil s dizajnom Spidermana, to sa mi fakt nechcelo.

„Myslím, že je čas na lekcii skromnosti,“ sprisahanecky na seba žmurkli rodičia a mnou zatriaslo cunami strachu. Vlna bola každý deň vyššia, najmä, keď sme so sestrou zbadali mamku baliť naše veci do tašiek a kufrov. Oblečenie, čiapky, šály, rukavice, vankúše, periny, deky, dokonca aj knihy a hračky. Zakaždým niečo pribalila. Čakali sme, kedy zroluje koberce ako palacinky aj s nami vo vnútri.

Hlavy nám šrotovali na plné obrátky. Tak oni sa nás chcú zbaviť! Budeme bývať pod mostom alebo nás dajú do výpredaja na bazoš?! Premýšľali sme aj v noci, keď sme nemohli oka zažmúriť.

Za pár dní sa v hale kopili tašky ako na expedíciu do Himalájí a my sme prepli do režimu „na plný plyn“. Makali sme ako šialené. Z našich zvädnutých kvetov sa stali tropické pralesy. Nenašli by ste u nás zrníčko prachu. Všetky pavúky sa odsťahovali. Riad sa leskol, kúpeľňa žiarila ako v reklame. Matiku sme počítali ako Pytagoras.

Ako sa však zdalo, naše sekanie dobroty nepomáhalo. Našich sme sklamali na celej čiare. Koncom týždňa pribudli ku kopám oblečenia aj potraviny.

„Od hladu neumrieme,“ šepla sestra s vypleštenými očami. Potajomky sme si vypočuli mamkin telefonát s tetou Júliou: „Už na vás čakajú. Áno, nedeľa by bola fajn.“ Zem sa zatriasla - magnitúda 7.

V sobotu začali všetko nakladať do požičanej dodávky. Dúfali sme, že aspoň naša dobrá mamka sa nad nami zmiluje, keď z kuchyne začal rozvoníavať ovocný koláč. No ona ho pokojne zbalila do škatule od topánok a bublina nádeje splasla.

Večer sme sa vrúcne modlili, aby sa nad nami zmiloval aspoň Pán Boh. V nedeľu sme nasadili svätožiari a čakali na zmilovanie. No to sa nekonalo. Ešteže motor auta bol hlučnejší ako naše vyplašené srdcia. Fňukali sme do rukáva a hrýzli si pery: „Čo len s nami chudinkami bude?!“

Po hodine jazdy plnej miniinfarktov sme zastali na mieste, ktoré vyzeralo ako konečná všetkých pokazených vecí. Smetisko. Áno, to je to správne slovo. Smetisko plné harabúrd, ktoré už nikto nechce. Hrdzavé bicykle bez kolies, zlomené stoličky, topánky bez páru...

Tu nás chcú vyhodit'? Zatemlo sa mi pred očami. Nie, to by nám naši neurobili. Veď sme ich miláčikovia. To už aj bazoš by bol lepší ako toto... Toľko rokov nás chovali ako v bavlnke a teraz šup na skládku medzi pokazený vysávač a deravé kreslá bez nohy? Toto sa robí s deťmi?!

„Vystúpte!“ povedal ocko a kývol na pozdrav farárovi Petrovi, ktorý nás vítal neďaleko smetiska, kde sa v centre Oáza staral o tristo ľudí bez domova. Učil ich pestovať zeleninu, ovocie, starať sa o zvieratá, aby mali z čoho žiť. Vysvetľoval ocko.

„Najprv sa pomodlíme, potom nás obetujú?“ pomysleli sme si.

Za rohom sa objavil obrovský hangár a niekoľko veľkých kontajnerov, z ktorých sa dymilo. „Princezníčky, poďte! Dobré sa pozerajte. Aj takto žijú ľudia!“

Ocko zaklopal na jedny plechové dvere, tie sa otvorili, zjavil sa v nich bradatý pán. „Poďte ďalej,“ pozval nás dovnútra. Keď som nazrela dnu, myslela som, že je to len sen. Táto búda bola domovom rodiny. Vlastne... len sa na domov hrala. Ovíal nás zvláštny pach vlhka a starých vecí, ktoré dávno stratili svoje farby. Akoby boli poskladané z rôznych častí.

Uprostred tejto strašidelnej izby sedelo na zemi dievčatko s copíkmi a kreslilo si obrázkov. Kvety a slnko... Jej farbičky boli akési prikrátke, obrázok prisvetlý. „Šetrím si farby, mám len tieto,“ zašvitorila Amálka na náš udivený pohľad. Bola to zrážka dvoch úplne iných svetov. Možno i galaxií. Jej úbohý smetiskový svet sa dotkol môjho nablýskaného sveta. Aj môjho srdca. No ona sa tvárila, akoby tento kontajner bol tá najkrajšia detská izbička a smetisko okolo kvetinová záhrada.

Naši začali vybaľovať kufre – hračky, knihy, oblečenie, deky, šálky, ktoré nabalili doma a rodinke sa rozžiarili oči. Amálka si nežne pritúlila moju bábiku, ktorú jej podala mamka. Priniesli sme im Vianoce. A rovnako aj niekoľkým ďalším rodinám s deťmi a ľuďom v obrovskej hale.

Život nám dal takú výchovnú, že by sa za ňu nemusel hanbiť ani majster kung-fu. Celou cestou späť sme so sestrou mlčali ako ryby. Ďakovali sme Pánu Bohu, že sa vezieme domov – do tepla a voňava. Bolelo to, ale takúto lekciiu sme fakt potrebovali ako soľ. Od dobroty aj psi besnejú. Zobudili sme sa zo svojho dokonalého, trochu rozmazaného sna. A ten praskol ako žuvačková bublina.

Rozmýšľala som, čoho by som sa mohla vzdať, aby bol Amálkin život lepší a krajší. Niekedy stačí málo – a pre niekoho je to málo strašne veľa. Možno aj celý svet. Spomenula som si na škatuľu plnú pasteliek a farbičiek v mojej izbe. Dám ich Amálke. Aby si mohla namaľovať krajší, farebnejší svet. Ja so sestrou jej s tým rady pomôžeme. A... trochu premaľujeme aj ten náš. Je totiž trochu nakrivo.

BIANKA PORVAŽNÍKOVÁ, 2. Miesto

KEĎ SA HRANICA ROZPLYNIE ALEBO NEOBYČAJNÝ DEŇ OBYČAJNÉHO CHALANA

Päšťou som nahmatal budík, ktorý začal pípať ako šialený. Chvíľu som ešte ležal a nechal myšlienky ticho bežať v hlave. Ranné rozmýšľanie je asi jediná časť dňa, počas ktorej ma nikto neotravuje. Keď som sa konečne vyhrabal z postele, išiel som do kúpeľne. Moje pyžamo na mne viselo ako na vešiaku. Mama stále hovorí, že mám viac jesť. Vraj som chudý ako trieska. Ale čo ja s tým? Už ako malý som jedlo neznášal. Rodičia ma museli štopať ako hus na farme. A presne tak som sa aj cítil. Zobral som si batoh, pozdravil rodičov a vyrazil na autobus. Čakám, čakám... a vtom ju zbadám. Katku. Tú, s ktorou by som sa možno raz skamarátil. Býva hneď vedľa nás, ale aj tak mám pocit, že žije v úplne inom svete. V takom, kde je všetko jednoduché, svetlé a sebavedomé. Stojím pri zastávke a pozerám na oblohu. Zamračilo sa. Super, ešte nech začne pršať, nech je deň úplne dokonalý. Mám rád kvapky dažďa. Katka stála asi dva metre odo mňa a hľadela do mobilu, ako keby v ňom bol celý vesmír. Prečo by ju aj zaujímal nejaký obyčajný chalan ako ja? Párkrát sme sa rozprávali, ale len o počasí. A to sa ani nepočíta. Tak som vytiahol mobil aj ja. Skrolujem si, tvárim sa, že hľadám strašne dôležité veci. A zrazu počujem hlas.

„To sú fakt goals... Shaeruješ?“

Zamrzol som. Otočím sa – a stojí tam O N A. Katka. Pozerá na mňa tým neutrálnym pohľadom, ktorý vie človeka úplne odzbrojiť.

„Ehm... j-j-ja...“ začal som koktať ako idiot.

Len prikývla, akoby som jej povedal presnú odpoveď, a otočila sa späť. A mne v hlave začal panikáriť hlas: No do frasa! Celá škola to bude vedieť. Toto je môj koniec!

Nastúpili sme do autobusu. Ja som si sadol úplne dozadu, kde je najlepšia wifi. Katka ostala vpredu. Dva svety v jednom autobuse – jej a môj. A medzi nimi ulička, hranica medzi sedadlami, ktorá sa zdala dlhšia než celých tých štyridsať minút jazdy.

Keď sme dorazili na stanicu, pred nami zostalo desať minút pešo do školy. V šatni som si obul prezuvky a šiel rovno do triedy. Sadol som si, vytiahol skicár a začal kresliť. To je jedna z mála vecí, ktoré mi dávajú zmysel. Keď kreslím, mám pocit, že môj svet je konečne taký, aký ho chcem mať.

Zazvonilo. Prišla učiteľka výtvarnej výchovy. S ňou mám nadštandardný vzťah. Vždy, keď skončí hodina, idem za ňou. Rozprávame sa, smežeme sa, niekedy mi poradí, niekedy len počúva. Je to človek, ktorý vie prepojiť môj svet s tým vonkajším tak, že sa necítim stratený. A možno... možno raz nájdem spôsob, ako prepojiť aj ten svoj svet s Katkiným. Možno stačí len prestať sa báť. Možno stačí jedno slovo, jeden moment, keď sa dva svety stretnú ...

Je veľká prestávka, a tak sa idem prejsť po chodbe. Cestou pozdravím Romana, Dávida a Jakuba z IX.B. Mám s nimi obľúbenú tému - tanky, lietadlá a lode. Po pár minútach sa od nich odtrhnem a zamierim späť do triedy.

Ako kráčam, niečo sa predo mnou mihne. Skôr než stihnem zareagovať, niekto do mňa narazí. Strácam rovnováhu a padám na zem. V tej istej sekunde ma obleje ľadová voda. Prebehne mnou šok, až ma strasie. Pozriem hore – a nado mnou stojí Katka. Jej tieň ma úplne zakrýva. V ruke drží prázdnu fľašu bez vody... tá je teraz kompletne na mne. Tričko, nohavice, všetko mokré. Chalani si, samozrejme, neodpustili svoje posmešky. Ich hlasy sa niesli chodbou. Nič neunikne ich pozornosti! Ignoroval som ich. Sadol som si do lavice. Chcel som sa upokojiť kreslením, no skicár nikde. Prehľadal som tašku, poličku, skrinku, dokonca aj podlahu. Nič. Vtom sa ozval Juraj. Držal môj skicár nad hlavou ako trofej. Tváril sa, akoby objavil niečo, čo mu dáva moc. Listoval v ňom a s pobavením ukazoval ostatným moje výtvary. Najviac ho zaujala tá jediná – kresba Katky. Tá, ktorú som si kreslil potajomky, lebo som ju nedokázal dostať z hlavy. Tvár mi sčervenela. Vstal som a vybuchol, no jeho posmešný úsmev sa len rozšíril. Otvoril stránku s Katkiným portrétom a vystavil ju pred celou triedou. V tej chvíli som mal pocit, že sa prepadnem pod zem. Katka však zareagovala skôr, než som stihol čokoľvek spraviť. Prišla k nemu, skicár mu vytrhla z ruky a chvíľu si kresbu prezerala. Jej pohľad bol tichý, sústredený, nie výsmešný. Potom sa pozrela na mňa, akoby sa snažila pochopiť, čo pre mňa ten obrázok znamená. Skicár opatrne zavrela a vložila ho späť do mojej tašky.

Zvyšok dňa som prežil ako v hmle. Cestou domov som kráčal, akoby som bol len prázdna schránka. Ani doma som sa nevedel sústrediť. V hlave sa mi prehrávali všetky momenty dňa – studená voda, výsmech, skicár, pohľady, ...

Zvláštny deň. Náročný, ale aj niečím nový. Akoby sa medzi nami, medzi Katkou a obyčajným chalanom, otvoril malý most bez hranice – nie veľký, nie dramatický, len taký, po ktorom sa dá prejsť, keď to bude treba. Zdalo sa mi, akoby sa medzi nami otvoril priestor na obyčajné, normálne kamarátstvo. A to mi prišlo ako najlepšia vec, ktorá sa dnes mohla stať.

MARTIN ŠUŠKA, 2. Miesto

KEĎ SA JEDEN SVET DOTKNE DRUHÉHO

„Na,“ povedal takmer šeptom skláňajúc sa nad malým bezbranným vtáčatkom. Nežným gestom mu ponúkol pár omrvínok z desiatej. Vtáčatko bolo zo začiatku trochu zmätené, ale keď sa mu pozrelo do očí, dvakrát poskočilo smerom k nemu, zatrepotalo krídelkami a začalo mu ťobkať z dlane. „Pokojne...“ zašepkal chlapec. Líca mu obmývali vlasy medovej farby, ktoré si musel založiť za ucho. „Malá líška v papradí ...“ začal spievať, zatiaľ čo mu nežne hladil krídlo, „očká klopf... nevadí ...“ Jeho hlas sa pomaly strácal. Znelo to ako uspávanka. Bola som celá stuhnutá, akoby ma niečím omámil. Pery som mala mierne pootvorené, od úžasu mi iskrili oči.

„Prosím, vypočuj si ma, Magie ...“ Erikov hlas mi rezonoval v ušiach. „Never mu ani slovo. Je na ňom niečo čudné. Ja ti nechcem zle ... len ...“ Nedokončil to. Ako všetky naše rozhovory. Aj napriek tomu, akí sme blízki priatelia. Nikdy mi nič celkom nevysvetlil.

Včera som spoznala láskavého chalana. Povedal mi, že miluje prírodu a zvieratá. A že už ma videl. Vraj chodíme spolu na hodiny biológie. Ani som si ho nevšimla, no keď som na ďalší deň mala biológiu, bol tam a usmieval sa. Košeľa sivomodrej farby ako obloha a opaskom zatiahnuté modré roztrhané rifle mu dodávali jemnosť a jednoduchosť, ktorou bol známy. „Ahoj, Magie! Chýbala si mi. Chcel som len...“ No len čo sa stihol ku mne priblížiť, niekto ma chytil za plece a stiahol k sebe.

„...povedať, že si nepodstatný.“ Udialo sa to tak rýchlo. *Ako sa opovažuje!* Už som sa chcela *Louisovi* ospravedlniť, no Erik začal svoje: „Magie, musím sa s tebou porozprávať. Hneď a osamote.“ „Magie, ja-- ...“ Louis sklopil zrak a zahľadel sa na svoje biele tenisky. „No, radšej si to vyriešte *osamote*. Chcel som len vedieť, ako sa máš. Snáď nabudúce.“ Kývol rukou na pozdrav a odišiel. „Ahoj ...“ šeptom som mu odzdravila, ale nepočul to.

Stále bola prestávka. Chcela som rýchlo vyriešiť s Erikom, čo treba a potom sa mu ospravedlniť. „Pod!“ Erik mi chytil ruku. Zľakla som sa. „Kam?!“ „Len pod,“ zmäkčil výraz. Vykročili sme dlhou tmavou chodbou, ktorá viedla k druhému východu. Trochu ma striaslo. „Prečo ideme preč?“ Mlčal. Začala som premýšľať, *či mu môžem dôverovať*.

Nikdy mi neublížil, no predsa si niekedy vyberal také možnosti, že som mala strach sa mu pozrieť do očí. Keď sme boli malí, trávili sme dosť času spolu. V škole, na ihriskách a aj u neho doma. V nádhernej obrovskej vile, ktorá kedysi slúžila ako ubytovňa. Vlastne tam to všetko začalo. No potom som sa musela presťahovať, lebo otec získal prácu v ďalekom meste. Mal len 9 rokov. Po pár dňoch mu zomrela mama.

Erik zatlačil na dvere. Slniečne lúče ma oslepili. Bolo nádherné slnečné ráno. Erik sa mnou privrel dvere. Pred nami sa rozprestieral les, aj napriek tomu, že sme stále boli v školskom areáli. Skôr, ako som sa stihla spamätať, Erik vykročil vpred. Dlhšie vlasy čiernej farby si uhladil za ucho a otočil sa ku mne. Znamienko nad perou dodávalo jeho tvári šarmantný vzhľad. Pristihla som sa, že naňho pozerám dlhšie, než by som mala a tak som rýchlo odvrátila zrak. Erik si to nevšimol. „Bude to len kúsok, sľubujem.“ Rukou ukázal na cestu smerom do lesa.

Cestička bola akurát pre dvoch ľudí kráčajúcich vedľa seba. Erik nikdy nebol zhovorčivý. Ani ja. Celou cestou sme mlčali. Bolo počuť iba zvuk praskajúcich kamienkov pod topánkami a šum lístia z okolitých stromov. Uprela som pohľad do zeme. „Povedal si, že sa chceš so mnou len porozprávať. Kam ideme?“ Môj hlas znel zúfalo. Sklamala som Louisa, odišla zo školy a idem sama v lese s chlapcom a neviem, či mu môžem dôverovať.

„Erik ... čo sa deje?“ „Magie, teraz ma počúvaj. Chyť sa a nepúšťaj ma. Dobré?“ Položila som ruku na jeho rameno. Nechápala som, čo sa deje. Chvilke plne dôvery mohli byť len zásterkou. Možno sa chcel pomstiť za to, že som odišla a nechala ho trápiť sa samého. Nemohla som ho nepočúvnuť. „Teraz zavri oči,“ povedal Erik takmer šepotom. „Ale...“ Skôr, ako som stihla namietkať, všimla som si malé modré motýle, ktoré sa za ním objavili. *Ako jeho oči*. Začali okolo nás krúžiť. Vzduch sa začal ohýbať, v ušiach sa mi ozýval šuchot lístia čoraz hlasnejšie a hlasnejšie. Oslepila nás silná modrastá žiara. Zem pod nami sa začala triasť.

O milisekundu neskôr som otvorila oči. Obklopovali nás obrastené buky a machom posiate kamene, ktoré sa spájali iba s jediným miestom na zemi. „E-Erik ..., kde to sme?“ Kôtkavo som sa mu prihovarila s nádejou, že mi aspoň raz odpovie. „Toto je minulosť,“ začal si obzerať divoké stromy, „viem ju ovládať.“ Hlboko som sa nadýchla, aby som to spracovala. „Odkedy?“ Mierne nadvihol obočie. „Odmalička, Magie,“ smutne sa zasmial. „Vždy som ťa chcel chrániť. Prepáč mi to s Louisom, vieš, on je tiež iný. Obávam sa, že nie je z tohto času.“ Na to zodvihol ruku a jemne mi odhrnul padajúci prameň z čela. Zapozeral sa na svoje zablatené botasky. Pootočila som sa, lebo spod vysokých jabloní vykúkala vežička dávno známej vily. Vtedy ešte omietka nebola opadaná a bolo počuť smiech dvoch detí hrajúcich sa pod vrbou.

„Chceš vidieť seba o osem rokov mladšiu?“

„Ja neviem, mám sa báť?“

Zasmiali sme sa obaja v rovnaký okamih. Prítomnosť sa stretla s minulosťou. No ľudia ostali v hlave a v duši rovnakí, len to skrývali.

TESSA TAKÁCSOVÁ, 3. Miesto

NAVŽDY

Nervózne som prechádzala parkom. Dnes stretnem svoju biologickú mamu, prvýkrát po 18 rokoch. Odkladala som toto stretnutie dosť dlho. Najradšej by som tam nešla ani teraz. Čo ak si nebudeme rozumieť? Je to cudzí človek. Budem sa jej páčiť? A ona mne?

Už stojím pred kaviarňou, ale stále môžem odísť. Tak veľmi tam nechcem ísť. Ale musím. Ako povedala moja mama, vlastne mama, ktorá ma vychovala: „Každý by mal poznať svoje skutočné korene.“

Vstúpila som dnu a sadla si k oknu. Ja svoje korene spoznať nechcem, žije sa mi dobre. Čakala som pol hodinu. Už som stihla vypiť celú horúcu čokoládu. Pozrela som sa na správu, ktorú som jej poslala.

„Platí to? Už ťa čakám.“ Ani si to nepozrela. Zabudla na mňa. Alebo sa na mňa jednoducho vykašľala. Po druhýkrát. Vedela som, že je to len strata času. Frustrované som schytila kabát a odišla. Ešte musím písať referát.

Cesta na intrák sa mi zdala pochmúrnejšia. Nechcela som sa s ňou stretnúť, ale mohla napísať, že nepríde. Ušetrila by som kopec času.

Hneď, ako som prišla, vrhla som sa do písania. Šlo mi to dobre, kým si moja spolubývajúca nepustila na notebooku nahlas správy: „Dnes o 16:45 sa stala vážna dopravná nehoda...“

„Môžeš si to, prosím, dať tichšie?“

„Jednou z obetí je 39 ročná Sandra Dolidzová...“

Na chvíľu som prestala vnímať. Sandra Dolidzová. Moja biologická mama. „Daj hlas!“

„Líza, tak sa rozhodni! Chceš, aby som dala hlas alebo...“

„Daj hlas!“

„Polícia nehodu ešte len začala vyšetrovať, no všetko naznačuje tomu, že ju zapríčinil nefunkčný semafor.“

Nikdy ju neuvidím. Nikdy sa s ňou nestretnem. Ani som ju nikdy stretnúť nechcela, tak prečo... Do očí sa mi vtláčili slzy. Je preč, navždy. Posadila som sa na posteľ a snažila sa nadýchnuť cez slzy.

„Líza! Čo sa deje?“

„Sandra Dolidzová je... Moja... Skutočná... Mama.“

Chvíľu sa na mňa pozerala, akoby zabudla na všetky slová. „Aspoň si sa s ňou stihla zoznámiť.“

„Mali sme sa stretnúť o 17:00. Nechaj ma radšej samú. Prosím.“

O chvíľu mi volala mama. Už určite videla správy. Prvé pocity som už predýchala. „Ahoj, mami!“

„Zlatko, je mi to ľúto.“

„Aj mne.“

„Si v pohode?“

„Hej, ja len, že toľko som to stretnutie odkladala... A toľko som sa vyhovárala. A tak som ju nechcela stretnúť. A teraz je úplne preč. A mne... Došlo mi, že ju chcem vidieť!“ utrela som si oči do roláka. „Prečo nič nehovoriš?!“

„Mrzí ma to zlatičko.“

Zrušila som ju. Mrzí ma to, je mi to ľúto. Nevieť, čo som chcela počuť. Nevieť, čo som čakala, že povie. Prečo tak veľmi plačem?! Veď som ju nepoznala! Nikdy som ju nechcela stretnúť a teraz ju chcem vidieť! Nevedela som, o čom by sme sa rozprávali a teraz mám v hlave milión otázok.

Ráno, hneď ako som sa zobudila, bola som rozhodnutá. Chcem ju vidieť! Musím ju vidieť! Rozhodne som sa vybrala do oddelenia súdneho lekárstva.

„Dobrý deň! Prišla som... Chcela by som vidieť telo Sandry Dolidzovej.“

„Ste príbuzná?“

„Som jej biologická dcéra.“

Zaviedli ma k boxu, otvorili ho a vytiahli.

„Pitva prebehla, už ju budete môcť pochovať.“

Nemo som na ňu hľadala.

„Nechám vás.“

Ocitla som sa sama. „Teší ma, som Líza, tvoja dcéra.“ Do očí sa mi znovu vliali slzy. To smelé presvedčenie, že ju chcem vidieť, ma prešlo. „Prečo som sa s tebou nestretla skôr? Prečo som to odkladala? Bála som sa, že sa nebudeme mať o čom rozprávať. Že nastane trápne ticho,“ pomedzi slzy som sa trochu zasmiala. „Aj teraz je tu ticho. Pochovávať ťa budú príbuzní, ale prídem na pohreb. Nevieť, čo ešte mám povedať, čo som čakala, že sa stane, keď prídem a keď ťa uvidím. Možno som myslela, že ma prestane trápiť svedomie. Vieš, keď som ti napísala, že sa nemôžeme stretnúť, pretože sa musím učiť na skúšku... Bola to lož. Ale to je už jedno. Zbohom.“ Otočila som sa a takmer som zmrzla. V prítomí pri dverách márnice stála.

„Sandra?“

„Nie. Ja som Saša.“
Vystúpila z prítmnia, vyzerala ako mladšia verzia Sandry.
„Som jej dcéra. Kto si ty?“ Chvíľu mi trvalo, kým som našla správne slová. „Ja tiež. Som Líza.“
„Ahoj, mami!“ prišla k nej. V očiach mala slzy. „Spomínala mi, že má ešte druhú dcéru, ale nečakala som ťa tu.“ Hlas sa jej triasol. „Vieš, ja už nikoho nemám.“ Rozplakala sa. Inštinktívne som ju objala. Opätovala mi stisk. Pre jednu z nás bola celý svet, pre druhú neznámy človek. No pre obe to bola mama...

KVETOSLAVA SOPKOVÁ, ČESTNÉ UZNANIE

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – POÉZIA

DEŇ A NOC

súrodenci
brat a sestra
stretnú sa
len nakrátko
objímu sa
podajú si ruky
povedia si
dobrý deň
dobrú noc
stále dokola

aj zajtra je deň
aj zajtra je noc

SNEŽIENKA

jej lupeň je ako deň
ráno svieti a večer spí
krehká
jej život je fakt zázračný
silná
nezľakne sa
snehu ani mrazu

ČLOVEK

makové zrníčko
leží v tráve
pozerá slnku na oblohe
priamo do očí
zhora je neviditeľné
ale keby zmizlo
hneď ho pôjdu všetci
pod slnkom hľadať

BEÁTA MAJKUTOVÁ, 1. Miesto

KEĎ SA STRETNEM SAMA SO SEBOU

LETO

slnko je najvyššie ako môže byť
všetko sa spomaľuje
myšlienky čas hádky

bosé nohy na rozpálenom chodníku
ruka visí z bicykla
vietor sa hrá s vlasmi

dosiahnem naň

MÁM TOĽKO OTÁZOK

ako kvietkov
na rozkvitnutej jarnej lúke
zapisujem ich na biele plátno
vo mne
ani na jednu neexistuje odpoveď

trpezlivo čakajú
na odkliatie

ODIŠLA

nikdy sa nevrátila
zostala vo mne
vyhĺbená diera
každý deň ju vyplňam
horúcou čokoládou

nechutí

NELA LICHVÁROVÁ, 2. Miesto

XXX

sa ponáram
do minulosti
prechádzam sa
po okraji jazera
hádžem žabky
spomienky

večer sme vždy blúdili
cestami-necestami
hľadali sa
hľadali
vymýšľali
vlastné príbehy

kým ostatní žili tie svoje

odtrhnutí od reality
sme zabudli
odkiaľ sme prišli

s poslednými hviezdami
si dosnívala

teraz blúdim sám
v našom spoločnom svete

x

sledujem ťa
za zatvorenými dverami
prázdny

snažím sa nestratiť krídla
je v nich skrytá sloboda

unavený z mnohých pokusov
zachrániť to
čo ešte zostalo
z nášho sveta

zaspávam v reťaziach

MAXIM JOZEF PISARČÍK, 2. MIESTO

KEĎ SA STRETNE DEŇ S NOCOU

na chvíľu sa zastaví celý vesmír
slnko si skladá unavené krídla
obloha si oblieka čierny kabát
s tisíckami žiarivých hviezd

rodia sa tajomstvá
ktoré patria iba tichu

myšlienky sa učia šepkať
a vietor chodí po špičkách

vtedy sa strácajú hranice

nikto netuší
ku komu sa prizná
aktuálny
kúsok svetla

VŠETCI VIEME

že nebo môže mať rôzne farby
niekedy je modré
inokedy sivé
alebo biele
keď ho zaplavia mraky
ale prečo nie je ružové
alebo fialové

a prečo sa nebo volá nebo
prečo to nemôže byť
halúk alebo síl
stačí si zatvoriť oči a snívať

a všetko je tak
ako má byť

PETRONELA KONKOLOVÁ, 3. Miesto

IV. KATEGÓRIA – ZUŠ – PRÓZA

KEĎ SA JEDEN SVET DOTKNE DRUHÉHO

Vlak prišiel načas. Anna sedela pri okne a sledovala, ako sa krajina za sklom pomaly mení na sivé mesto. V ušiach mala slúchadlá, ale hudbu nepočúvala. Myslela na to, ako veľmi sa jej život za posledné roky zjednodušil, zautomatizoval – na školu, domov a znovu školu. Všetko mala naplánované, usporiadané, a bezpečné.

Na ďalšej stanici nastúpila staršia žena s veľkou, ošúchanou taškou. Sadla si oproti Anne. Jej kabát bol starý, ruky mala drsné a unavené, ale z očí vyžaroval zvláštny pokoj. Anna si ju najprv nevšímala. Pozerala do mobilu, ako vždy.

Vlak sa náhle trhol a na chvíľu zastal medzi stanicami. Ľudia nespokojne šomrali. Staršia žena sa usmiala a ticho povedala: „Aspoň máme chvíľu na oddych.“ Anna zdvihla oči a prvýkrát sa na ňu naozaj pozrela. Niečo v jej hlase bolo upokojujúce a teplé, akoby sa ten zhon sveta na chvíľu spomalil.

Začali sa rozprávať. Žena hovorila o tom, ako chodí každý týždeň za vnučkou do mesta, hoci cesta je dlhá a únavná. Anna jej na oplátku povedala o škole, o strese z písomiek a o tom, ako má pocit, že stále niekam uteká. Staršia žena sa len ticho usmiala: „Niekedy si treba všimnúť, kam vlastne ideš, a nielen to, ako rýchlo tam prídeš.“

Vlak zastavil na stanici, žena sa postavila a popriala Anne pekný deň. Vystúpila a stratila sa v dave. Anna zostala sedieť a pozerala na dvere, ktoré sa za ňou zatvorili. Mala zvláštny pocit, akoby sa niečo v nej pohlo.

Cesta pokračovala, ale Anna už nevnímala len obrazovku mobilu. Pozerala von oknom a rozmýšľala. Uvedomila si, že sa jej svet na chvíľu dotkol sveta niekoho úplne iného — a že ju to zmenilo viac, než by čakala.

NELA HOLÍKOVÁ, 1. Miesto

MÔJ SVET A SVET STARÝCH RODIČOV

Volám sa Jožko. Mám trinásť rokov a chodím do siedmeho ročníka. Veľmi ma zaujala téma „Stretnutie dvoch svetov.“ Hneď ako prvé mi napadlo stretnutie sveta mojich starých rodičov a toho môjho. Keď nad tým rozmýšľam, uvedomujem si, že sú to dva úplne rozdielne svety, ale pritom patria k sebe.

Žijem v rómskej osade a vôbec sa za to nehanbím. Svoju mamu si veľmi vážim. Nemám ocka, a preto si ešte viac uvedomujem, ako sa snaží. Moji starí rodičia mamke veľmi pomáhajú. Pomáhajú doma aj mne a ja cítim, že rodina musí držať spolu. Som za to vďačný. Keď sa rozprávam s babkou a dedkom, mám pocit, že ich detstvo bolo úplne iné, ako to moje. Ich svet bol bez mobilov, tabletov a internetu. Hrali sa vonku od rána do večera a domov prišli až vtedy, keď sa začalo stmievať. Nepotrebovali žiadne hry na počítači, stačila im lopta, švihadlo alebo len kamaráti. Babka mi hovorí, že si hračky často vyrábali sami. Keď bola ešte maličká, bábiku si vyrobila zo starých handier. Dedko si vyrobil prak, alebo chodieval hádzať kamienky „žabky“ do potoka s kamarátmi. Niekedy museli pomáhať ľuďom na poli. Často ich práve ich rodičia posielali. A tí im na oplátku dali vedro zemiakov, hlávku kapusty alebo kúsok slaniny. Keď bol dedko trochu starší, chodil kosiť na polia a zväzať seno ľuďom. Obaja nemali veľa vecí, ale vraj boli takto šťastní. Keď to počujem, rozmýšľam nad tým. Ako mohli byť

šťastní, keď už ako deti museli toľko robiť? Ale keď si tak uvedomím, mali viac času jeden na druhého a viac sa spolu rozprávali.

Moje detstvo je iné. Mám počítač, hry a veľa rozprávok v televízii. Keď sa chcem s niekým porozprávať, môžem mu hneď napísať správu alebo zavolať kamarátom. Nemusím čakať. Môžem si hneď vyhľadať informácie alebo si pozrieť video. Niekedy si však všimnem, že trávim menej času vonku. Menej sa rozprávam z očí do očí a viac pozerám do mobilu. A vtedy si spomeniem na to, čo mi rozpráva babka. Viem, že to nie je správne, ale dnes takto žijú asi všetci. Nemám pocit, že by môj svet bol zlý, a tiež si neviem predstaviť, keby som žil vo svete mojich starých rodičov. Myslím si, že každé detstvo, teda svet, má niečo to svoje pekné. Detstvo mojich starých rodičov bolo jednoduchšie a viac prepojené s prírodou. To moje je modernejšie, ale občas mi chýba sa len tak porozprávať a zahrať sa s kamarátmi vonku s loptou. Aj by som možno chcel vyskúšať žiť v tej dobe, kedy boli malými moji starí rodičia. Ale tá predstava, pracovať na poli a robiť pre vedro zemiakov, ma hneď vráti k tomu, že mam byť vďačný za to, ako žijem. Veľmi rád počúvam o tom, ako vyrastali moji starí rodičia, rád spoznávam ten ich svet.

Viem, že keď sa tieto dva svety stretnú, môžeme sa od seba veľa naučiť. Ja učím babku pracovať s mobilom a ukazujem jej fotografie, hovorím jej, čo som sa v škole naučil, čo som zažil a ona ma učí radowať sa z maličkostí, vážiť si rodinu a čas, ktorý spolu trávime. Myslím si, že najkrajšie na tom je to, že aj keď je doba iná a svet sa mení, láska medzi vnúčatami a starými rodičmi zostáva stále rovnaká.

JOZEF ČUREJA, 2. Miesto

MÔJ SVET A SVET STARÝCH RODIČOV

Dnes malú Lenku čaká veľké predstavenie v Trenčíne. Veľmi sa tam teší. Budú totiž hrať v Hviezde Bábkar z Krakova.

„V zákulisí je to veľmi útulné,“ povedala. „Pán režisér, generálka sa bude konať v zákulisí alebo už tu na javisku?“ spýtala sa zvedavo Lenka, lebo zákulisie bolo približne také veľké ako javisko. Lenku už dobíhal stres z blížiaceho sa predstavenia. Už-už sa malo začínať.

Lenka ešte neprezlečená do kostýmu vykukala spoza opony na divákov, hľadala na zarezervované miesta jej rodičov. Na jej prekvapenie boli prázdne. Jediné dve miesta v sále boli prázdne. Znepokojila sa. Bez jej rodičov to nevedela zahrať. „No tak, prídte, potrebujem vás tu!“ pošepkala a rýchlo sa išla s plačom prezliecť do svojho kostýmu.

Každú možnú chvíľu počas predstavenia, keď bola na javisku, využila na to, aby sa pozerala na miesta rodičov.

Keď hrala smutného pierota, šaša, a podľa scenára mala plakať - ona to nehrala, naozaj plakala.

Keď hrala židovské dievča s hviezdou na kabáte a mala byť smutná, bola, smútok naozaj cítila.

A keď sa pierot dostal do sveta bábik a bol šťastný, zvládla to zahrať len vďaka pomoci. Ostatní herci ju totiž v zákulisí utešovali a povzbudzovali a veľmi jej pomohli.

Ku koncu predstavenia Lenka naozaj potrebovala pomocnú ruku, lebo bola veľmi citlivá. A vďaka jej silným citom a fantázii si vedela predstaviť rodičov medzi divákmi a hrala pre nich až do poslednej chvíle predstavenia. Snažila sa najviac, ako len dokázala.

„Rada by som vás tu mala. Je ťažké byť bez vás, keby ste len prišli, bola by som tá najšťastnejšia na svete. Som vo veľkom strese, potrebujem vás!“ povedala Lenka zúfalo pred svojou poslednou divadelnou scénkou.

Po predstavení sa išli všetci pokloniť a porozprávať sa s divákmi.

„Podťe všetci sem ku mne,“ povedal šťastne režisér, „výborne ste hrali, takýto výkon som od vás nečakal. Úžasné!“

Potom sa už všetci prezliekli a išli sa najesť. „Švédske stoly! Mňam!“ vykrikol jeden z divadelníkov, ale Lenku to vôbec nerozveselilo.

Vtom si ju niekto zavolať zo zákulisia. Veľmi ju to prekvapilo. „Asi nejaký divák, ktorý sa niekde zabudol,“ povedala si skôr sama pre seba Lenka.

A zrazu vidí známe tváre. „Mami, ocko, vy ste tu? Veď vaše miesta boli ...“ povedala neisto.

„Leni, my sme síce nestihli prvé minúty predstavenia, ale potom sme tu už celý čas boli, stáli sme na kraji hľadiska, aby sme vás nerušili. Ale videli sme ťa. Hrala si to precítene!“ povedala hrdá mama malej Lenke.

„Mami, vieš, ja nechcem byť taká citlivá, všetci sa mi za to smejú,“ pošepkala smutne.

„Leni, citlivosť je sila, ktorú v sebe má každý z nás, keď jej uverí. A ty si veľmi silná!“ poštekli mama dcérku na nose a obe sa usmiali.

PAULÍNA JURISOVÁ, 3. Miesto